

ISSN 2774-1222 (Print)

ISSN 2774-1230 (Online)

วารสารราชนครินทร์

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

Journal of Rajanagarindra

Vol. 19 No. 1 (January – June 2022)

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Jrru>

วารสารราชนครินทร์

Journal of Rajanagarindra,
Rajabhat Rajanagarindra University

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565) Vol. 19 NO. 1 (January - June 2022)

เจ้าของ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ที่ปรึกษา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการฯ

- วัตถุประสงค์
1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการของคณาจารย์นักศึกษา ในสาขาวิชาต่างๆ
 2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์การวิจัยจากคณาจารย์ นักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย
 3. เพื่อส่งเสริมเครือข่ายนักวิจัยและความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัย
 4. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานด้านวิจัย ด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

การพิจารณาบทความ

1. บทความทุกบทความจะต้องผ่านการประเมินก่อนการเผยแพร่จากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบัน การศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในศาสตร์ด้านต่าง ๆ อย่างน้อย 3 ท่าน
2. บทความได้รับการตรวจประเมินแบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)
3. บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ทั้งหมดได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ
ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ อักษรแก้ว
ศาสตราจารย์ ดร.ปานมนัส ศิริสมบุรณ์
ศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญนันท์ นิลสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.ธรร สุนทรายุทธ
รองศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ ศิริวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา เลาหนันทน
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉวีวรรณ แก้วไทรฮะ
รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา วิไลลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทระ คมขำ
รองศาสตราจารย์ บังอร อนุเมธากูร
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยฉัตร ทองแพง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชชาภรณ์ รัตนภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ สุดประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมบูรณ์ ศุภจริยาวัตร

(ข้าราชการบำนาญ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยบูรพา
(ข้าราชการบำนาญ) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยรังสิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร มุรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ เมืองเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ พิณพาทย์
อาจารย์ ดร.ปรินดา ตาสี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง

บรรณาธิการ อาจารย์ธรรมรัตน์ สิมะโรจนา

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญ์ เอี่ยมพญา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก เยาววงศ์
อาจารย์ ดร.สรเสริญ หุ่นแสน
อาจารย์ ดร.เกษมพัฒน์ พูลสวัสดิ์
อาจารย์ปราริชาติ รื่นพงษ์พันธ์
อาจารย์สุพัฒน์ สุขเกษม
นายอุดม คุ่มภัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ฝ่ายจัดการ นางสาวศิริพร ขจรพันธ์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ
ศาสตราจารย์ ดร.ปานมนัส ศิริสมบุญ
ศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญนันท์ นิลสุข
รองศาสตราจารย์บังอร อนุเมธางกูร
รองศาสตราจารย์ ดร.ทองหล่อ วงษ์อินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย แก้วเกื้อกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา เลาหันันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร เอียรศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยฉัตร ทองแพง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี

(ข้าราชการบำนาญ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ข้าราชการบำนาญ) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ติดต่อกองบรรณาธิการ

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
เลขที่ 422 ถ.มรุพงษ์ ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา 24000
โทรศัพท์ 0-3850-0000 ต่อ 6415 โทรสาร 0-3881-0301
E-mail: rru.journal@gmail.com

จำนวนพิมพ์ 500 ฉบับ

พิมพ์ที่ บริษัทโอเดียนสโตร์

กำหนดออกวารสาร ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

ข้อความและบทความในวารสารราชชนครินทร์เป็นบทความ เป็นแนวคิด ข้อค้นพบของผู้เขียนและจะต้องเป็น
ผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความและงานวิจัยนั้นๆ ไม่ใช่ความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ
และมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

บทบรรณาธิการ

วารสารราชชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ฉบับนี้กองบรรณาธิการได้ดำเนินการเปลี่ยนเลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN) แต่เดิมนั้นใช้หมายเลข ISSN 0859-9424 (Print) เมื่อสืบค้นในระบบ ISSN ได้จดทะเบียนในชื่อ “ราชภัฏฉะเชิงเทรา (Rajabhat Chachoengsao)” ซึ่งไม่สอดคล้องกับชื่อวารสารปัจจุบันคือ “วารสารราชชนครินทร์ (Journal of Rajanagarindra)” ดังนั้นกองบรรณาธิการจึงดำเนินการขอเปลี่ยนเป็นหมายเลข ISSN 2774-1222 (Print) และขอเพิ่มหมายเลข ISSN 2774-1230 (Online) เพื่อให้สอดคล้องมีความถูกต้องและตรงกับชื่อวารสารปัจจุบัน ทั้งนี้ตั้งแต่วารสารปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565) เป็นต้นไป

วารสารราชชนครินทร์ มีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือ เดือนมกราคม - มิถุนายน และเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการของคณาจารย์ นักศึกษา ในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ การวิจัยจากคณาจารย์ นักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมเครือข่ายนักวิจัยและความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัย เพื่อรายงานผลการดำเนินงานด้านวิจัย ด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ในรูปแบบของวารสารฉบับพิมพ์รูปเล่ม และวารสารออนไลน์ เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 4 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ ซึ่งมีความหลากหลายของสาระทางวิชาการในเรื่องต่างๆ ทั้งด้านการศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์ และด้านสังคมศาสตร์ โดยบทความที่ได้รับการเผยแพร่ในวารสารนี้ ทุกบทความจะต้องผ่านการประเมินก่อนการเผยแพร่จากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในศาสตร์ด้านต่างๆ อย่างน้อย 3 ท่าน จึงถือว่าเป็นบทความที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อวงการศึกษาไทย

ในนามของกองบรรณาธิการวารสารราชชนครินทร์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Peer review journal) กองบรรณาธิการวารสารราชชนครินทร์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน และขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ส่งบทความมาให้พิจารณาตีพิมพ์ ทำให้วารสารราชชนครินทร์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี ในการนี้กองบรรณาธิการใคร่ขอเชิญชวนท่านผู้สนใจส่งบทความ เพื่อตีพิมพ์ลงวารสารราชชนครินทร์ โดยส่งต้นฉบับมาตามคำแนะนำหรือติดต่อฝ่ายจัดการตามที่อยู่ท้ายเล่มวารสาร

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ อัชฎา พลอยโสภณ	1
การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี กิตติพงศ์ โคนสันเทียะ	9
ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในมีต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากล ของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 สุพิชฌาย์ เจริญรักษ์	17
การออกแบบตราสัญลักษณ์บ้านสวนแม่ล่อน อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา วิชาญ ตอรัมย์ และสมศักดิ์ ทองแก้ว	25
ภาพลักษณ์ การสื่อสาร : การขยายตลาดการท่องเที่ยวต่างชาตอย่างยั่งยืน นุชฤดี รุ่ยใหม่	33

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน
โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์
Developing of Lesson Plans in the Course of Psychology for Learner's Developing
by Using a Peer Assisted Learning on Social Networks

อัษฎา พลอยโสภณ

Asada Ploysophon

อาจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Lecturer, Faculty of Education, Suan Dusit University

Corresponding author. E-mail: asada_plo@dusit.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to (1) To Develop a lesson plan Psychology for Learner's Development using a peer assisted learning on social networks to be effective according to the specified criteria (2) To compare student achievement before and after lesson plan on social networks using a peer assisted learning. (3) To study the results of assessment of learners' satisfaction towards lesson plan on social networks using a peer assisted learning. The sample group is bachelor's degree students. Bachelor of Education Program Year 1, 18 students were obtained by specific random sampling. The research tool was a lesson plan on social networks achievement test and the satisfaction questionnaire about the lessons. The statistics used in the data analysis were arithmetic mean statistics standard deviation test hypothesis with The Wilcoxon Signed Ranks Test

Research findings showed that the (1) Lesson plan on social networks using the peer assisted learning, the efficiency was equal to 75.92 / 75.69. The efficiency criteria were met. (2) The learners had higher learning achievement scores before school than after school, with a statistically significant difference at the .05 level. (3) Learners are satisfied with lesson plan through online social networks. Using a peer assisted learning Overall, it's at a very high level. The learning process at a high level ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.68), Measurement and evaluation of teaching and learning outcomes at a high level ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.93) and the use of teaching media were at the level ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.86), respectively.

Keywords : Lesson Plan, Psychology for Learner's Development, Peer Assisted Learning, Social Networks

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน 3) เพื่อศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่ศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ปีการศึกษา

2/2563 จำนวน 1 ตอนเรียน จำนวน 18 คน ได้มาโดย การสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับบทเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน วิธีการของวิลคอกซัน (The Wilcoxon Signed Ranks Test)

ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนรายวิชาจิตวิทยา เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพ ด้านกระบวนการ (E1) เท่ากับ 75.92 และด้านผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 75.69 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.68) รองลงมาด้านวัดประเมินผลการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.93) และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

คำสำคัญ : แผนการจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพื่อนช่วยเพื่อน เครือข่ายสังคมออนไลน์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ไวรัสโคโรนา “COVID-19” (โควิด-19) ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ได้สร้างผลกระทบในทุกภาคส่วนอย่างรวดเร็วและรุนแรง จึงทำให้ภาคการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษา ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้ออกประกาศ เรื่อง งดการเรียนการสอนและปรับการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์ โดยขอความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งพิจารณาดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการแพร่กระจาย การติดเชื้อ ลดการเดินทาง ลดกิจกรรมที่มีคนอยู่ร่วมกันในที่เดียวกัน จำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ไวรัส COVID-19 ได้ส่งผลกระทบให้กับภาคการศึกษาและยังเป็นเป็นตัวสร้างอัตราเร่งในการปฏิรูป “วงการการศึกษา” ทั่วโลกครั้งใหญ่ โดยเฉพาะการนำ “เทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์” มาใช้กับระบบการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เพื่อให้ภาคการศึกษาทั่วโลกยังคงดำเนินกิจกรรมต่อไปได้อย่างไม่สะดุด และไม่ว่าผู้เรียนหรือผู้สอนจะอยู่ที่ไหน ก็สามารถเข้าถึงการศึกษาได้

การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษา ในปัจจุบันคงปฏิเสธไม่ได้ว่าความสำคัญและประโยชน์อันมากมายของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้สอนควรคำนึงถึงคือผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อสุขภาพจิตของผู้เรียน โดย Primack, B.A., Shensa, A., Sidani, J.E., Whaitte, E.O., yi Lin, L., Rosen, D. & Miller, E. (2017) ได้ศึกษาพบว่า คนที่เข้าไปใช้สื่อสังคมออนไลน์สื่อต่าง ๆ สัปดาห์ละ 58 ครั้งหรือมากกว่านั้น จะรู้สึกโดดเดี่ยวทางสังคมมากขึ้นถึงราวสามเท่าตัว เมื่อเทียบกับคนที่เข้าไปใช้สื่อสังคมออนไลน์น้อยกว่า 9 ครั้งต่อสัปดาห์ อีกทั้งพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในปัจจุบัน โดยรายงานสุขภาพ คนไทยปี 2562 ระบุว่าคนไทยใช้เวลาในอินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 10 ชั่วโมง 5 นาทีต่อวัน ไม่ต่างกับผลสำรวจ

ของ We Are Social ซึ่งรายงานว่าประเทศไทยติดอันดับการใช้เวลาในอินเทอร์เน็ตสูงที่สุดในโลก 9 ชั่วโมง 38 นาทีต่อวัน เฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ คนไทยใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง 10 นาทีต่อวัน และมีอัตราการเข้าอินเทอร์เน็ตทุกวันถึงร้อยละ 90 (สุปรिता อุดุลยานนท์, 2562) และในสถานการณ์ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนได้นำเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการศึกษามากขึ้น ด้วยปัจจัยเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนอยู่ในโลกของสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นปัญหาที่สำคัญต่อปัจจัยที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (อรรถณัฐ วันทนะสมบัติ, 2562) และยังเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดลง จึงเห็นได้ว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเวลานานย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้โดยตรง

การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Assisted Learning : PAL) เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาและลดช่องว่างความรู้ที่โดดเดี่ยวทางสังคมในการเรียนผ่านระบบออนไลน์ คือ การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือและร่วมมือกันพัฒนาทักษะของตนเองจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหา โดยผู้สอนจะเลือกผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ดี ได้ช่วยเหลือและพัฒนาความรู้ให้เพื่อนที่อ่อนกว่า ผู้สอนจะแนะแนวทางและกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (กนกกร ศรีสมพันธุ์, 2560) โดยผู้เรียนที่มีความสามารถหรือทักษะที่ดีจะเป็นผู้นำ โดยมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการอภิปรายกลุ่มให้กับสมาชิกในกลุ่มไม่ใช่ในฐานะผู้สอน (Capstick, S. & Fleming, H., 2001) อีกทั้งข้อดีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (PAL) ยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน และก่อให้เกิดแรงจูงใจการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้เป็นการเรียนโดย

ลำพังเพียงคนเดียว แต่หากได้ทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกับเพื่อน และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนจะสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ (สฤณีรัตน์ เนียรเจริญสุข, 2553) การเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (PAL) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Constructivism) โดย Vygotsky (1896-1934) ได้อธิบายว่า “พัฒนาการทางความคิดมนุษย์เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่แวดล้อม ผู้เรียนจะสร้างความรู้โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น เพราะได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่และเพื่อนรอบข้าง” (สฤณีรัตน์ เนียรเจริญสุข, 2553) เช่นเดียวกับเฟสทิงเจอร์ (Leon Festinger) นักจิตวิทยาสังคม ได้เสนอทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม ไว้ว่า “มนุษย์มีแนวโน้มจะเลือกเปรียบเทียบกับบุคคลใกล้เคียงกัน และจะไม่ค่อยชอบสถานการณ์ที่บุคคลอื่น ๆ มีความคิดเห็นและความสามารถแตกต่างกับเรา และมีแนวโน้มที่จะหลบหลีกออกจากกลุ่มที่เรามีความคิดเห็นและความสามารถแตกต่างกับสมาชิกในกลุ่ม” (อรรถณัฐ วันทะสมบัติ, 2562) อีกทั้งการเปรียบเทียบทางสังคมยังมีแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญต่อพฤติกรรมที่แสดงออก โดยบุคคลจะประเมินตนเองพร้อมไปกับการพัฒนาด้านตนเอง การประเมินตนเองจะเกิดขึ้นเมื่อพบเจอบุคคลที่มีคุณลักษณะที่เป็นบวก บุคคลจะพัฒนาด้านตนเองโดยตั้งคำถามกับตนเองว่าต้องปรับปรุงด้านใดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ถึงคุณลักษณะที่ดีของบุคคลจะที่เปรียบเทียบกับ (Atwood, M, 2560)

วิธีการเรียนรู้ร่วมกันโดยการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน มี 4 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1 จิ๊กซอว์ (Jigsaw) คือ วิธีการเรียนแบบต่อบทเรียน โดยแบ่ง เป็นกลุ่ม แบบที่ 2 ทริสแตปอินเทอร์วิว (Three Step Interview) เป็นวิธีเรียน 3 ขั้นตอน คือการจับคู่ศึกษาเนื้อหาสาระ แล้วเสนอผลการศึกษาในกลุ่มย่อยเพื่อนำเสนอและสรุปรวมบทเรียนเป็นหน่วยใหญ่ แบบที่ 3 สแตด (Student Teams Achievement Divisions : STAD) เป็นวิธีเรียนแบบกลุ่มผลลัพธ์สัมฤทธิ์ ในลักษณะร่วมคิดร่วมทำ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย และแบบที่ 4 การจับคู่ (Buddy) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนที่ดีกว่า เลือกจับคู่กับผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนที่ต่ำกว่า

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา วิจัย และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนในรายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและ

พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน
3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ระยะเวลา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ดำเนินการในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เป็นเวลา 15 สัปดาห์ ใช้เวลาทดลองสัปดาห์ละ 1 คาบ คาบละ 3 ชั่วโมง
2. เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ รายวิชา จิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน รหัสวิชา 1051204 หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562 (หลักสูตร 4 ปี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3. ช่องทางที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบสื่อสารสังคมออนไลน์ ได้แก่ โปรแกรม Microsoft Teams

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ได้แก่ นักศึกษาที่ศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ปีการศึกษา 2/2563 จำนวน 5 ตอนเรียน จำนวน 86 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่ศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ปีการศึกษา 2/2563 จำนวน 1 ตอนเรียน จำนวน 18 คน ได้มาโดย การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐาน

คุณวุฒิปริญญาตรีระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.3) จำนวน 15 แผน และนำมาพิจารณาเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และปรับปรุงแก้ไข โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 60 ข้อ 4 ตัวเลือก ที่สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน และนำมาพิจารณาเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านและปรับปรุงแก้ไข โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00

3. แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับบทเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 11 ข้อ ประกอบด้วย ด้านกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดประเมินผลการเรียนการสอน และเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และปรับปรุงแก้ไข โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองตามรูปแบบกลุ่มเดียว โดยมีการทดสอบก่อนและหลัง (One-Group: Pretest Posttest Design) ดังนี้

1. ขั้นก่อนการทดลอง เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) 1 ตอนเรียน จำนวน 18 คน นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) แบบประเมินวัดผลสัมฤทธิ์วิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2. ขั้นการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตามแนวทางการพัฒนากรอบแนวคิดแบบเติบโต เป็นจำนวน 15 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม ถึง 27 เมษายน 2564 โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 คะแนนเก็บระหว่างเรียน จำนวน 60 คะแนน ได้แก่ ใบงาน การเขียนรายงานการศึกษารายกรณี การเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนชั้นเรียนออนไลน์ (Online) สอบย่อยระหว่างเรียน

2.2 คะแนนสอบปลายภาค จำนวน 40 คะแนน ได้แก่ ข้อสอบปรนัย จำนวน 60 ข้อ

3. ขั้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้

4. การประเมินประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 การประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ E1/E2

4.2 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนการใช้แผนการจัดการเรียนรู้

4.3 การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล/การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน (E1/E2) ตามเกณฑ์ 75/75

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยใช้วิธีการของวิลคอกซัน (The Wilcoxon Signed Ranks Test)

3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

	n	Mean	S.D.	ประสิทธิภาพ
E1	18	45.56	3.83	75.92
E2	18	30.28	4.71	75.69

จากตารางที่ 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนรายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพ ด้านกระบวนการ (E1) เท่ากับ 75.92 และด้านผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 75.69

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยใช้วิธีการของวิลคอกซัน (The Wilcoxon Signed Ranks Test)

	n	$\bar{X}$	S.D.	Z	sig
ก่อนเรียน	18	17.81	3.17	-3.72	.00
หลังเรียน	18	30.55	4.81		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า แสดงว่าคะแนนหลังเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านกระบวนการเรียนรู้			
1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยเหลือกันเพื่อการเรียนรู้	4.56	0.61	มาก
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้เห็นคุณค่าของการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง	4.50	0.70	มาก
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันสามารถเรียนรู้ร่วมกัน	4.33	0.68	มาก
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนผู้เรียนด้วยกัน	4.39	0.69	มาก
5. การเรียนการสอนมีลักษณะเป็นการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน	4.33	0.76	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.42	0.68	มาก
ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน			
1. ผู้สอนใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการสอน	4.18	0.95	มาก
2. เข้าใจสื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอนของผู้สอน	4.06	0.97	มาก

3. ผู้สอนสามารถแนะนำให้นักศึกษาใช้เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม	4.00	0.87	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.08	0.93	มาก
การวัดประเมินผลการเรียนการสอน			
1. กำหนดเกณฑ์ประเมินผลการเรียนอย่างชัดเจนและเหมาะสม	4.12	0.86	มาก
2. มีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.18	0.88	มาก
3. ให้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงพัฒนาตนเองกับนักศึกษาเป็นระยะ	4.12	0.86	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.14	0.86	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เรียนความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน มากที่สุด คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (4.42) รองลงมาด้านวัดประเมินผลการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก (4.14) และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก (4.08) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน สามารถนำผลการวิจัยมาพิจารณาได้ ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนรายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E1) เท่ากับ 75.92 และด้านผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 75.69 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปสอนได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยนำแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาสังคม การจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของโรเบิร์ต กาเย (Robert Gange') การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน มาใช้ในการวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ โดยประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เร่งเร้าความสนใจ ขั้นที่ 2 บอกวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 4 นำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 5

ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลย้อนกลับ ขั้นที่ 8 ทดสอบความรู้ใหม่ ขั้นที่ 9 สรุปและนำไปใช้ ทั้งนี้ผู้สอนได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนสอน ดูแลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการชั้นเรียนออนไลน์ และศึกษาระบบการจัดการชั้นเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับกัมปนาท คูศิริรัตน์ (2564) ที่พบว่าแผนการกิจกรรมผ่านระบบการจัดการชั้นเรียนออนไลน์ร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา มีผลประเมินคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.07/81.83

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ถูกออกแบบอย่างเป็นขั้นตอนโดยในแต่ละครั้งผู้สอนจะเร่งเร้าความสนใจผู้เรียนด้วยกิจกรรมหรือคำถาม พร้อมทั้งบอกวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงเป้าหมายในการเรียนแต่ละครั้ง จากนั้นผู้สอน จะทบทวนความรู้เดิมเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนและนำเสนอเนื้อหาใหม่หรือเพิ่มเติมในประเด็นที่ผู้เรียนอยากรู้โดยมุ่งเน้นวิธีการชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพร้อมกระตุ้นการตอบสนองตอบบทเรียนให้เกิดการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน โดยผู้สอนทำหน้าที่ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อการพัฒนาและทดสอบความรู้หลังเรียน พร้อมสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปใช้ สอดคล้องกับคมสิริ สิริประการ วิกรม ฉันทรางกูรและภัชญาภา ทองใส (2563) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนการอ่านภาษาอังกฤษผ่านบทเรียนออนไลน์ของผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียนมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (4.42) รองลงมาด้านวัดประเมินผลการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก (4.14) และด้านการใช้สื่อการ

เรียนการสอน อยู่ในระดับมาก (4.08) ตามลำดับ เนื่องจาก การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนชัดเจนและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันผ่านกระบวนการเพื่อนช่วยเพื่อนทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในการเรียนรู้และมีผู้สอนที่ทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สอดคล้องกับสิริกัญญา มณีนิลและศศิฉาย ธนะมัย (2563) ที่พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.45 ต่อการออกแบบสื่อการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ลงมือทำช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการเรียนได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการกำหนดชิ้นงานผู้สอนควรบูรณาการชิ้นงานกับรายวิชาอื่นๆ เพื่อลดภาระหรือความซ้ำซ้อนในการทำงานของนักศึกษาที่มากเกินไป

1.2 เพื่อเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ออนไลน์ผู้สอนควรจูงใจผู้เรียนให้เปิดช่องขณะการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

1.3 ผู้สอนควรพิจารณาใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น Microsoft Teams, ZOOM, Google Meet, Line, WBSC-LMS ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นไปอย่างราบรื่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การประเมินความเป็นระยะ จะช่วยให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบตนเอง ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้

2.2 เนื่องจากการเรียนการสอนออนไลน์ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันไปจึงทำให้ผู้เรียนอาจความสนใจหรือการติดตามงานน้อยลง ผู้สอนจึงต้องเพิ่มระดับการติดตามงาน การสอบถามความเป็นอยู่ การร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อลดความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์

2.3 ควรมีช่องทางในการให้การปรึกษาหรือแนะแนวทางสำหรับนักศึกษาที่มีความเครียดจากการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อลดการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร ศรีสมพันธุ์. (2560). การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนในกิจกรรมการสอบสатиย้อนกลับกลไกการคลอด. *Journal of Health Science Research*, 11(2), 138-146.
- กัมปนาท คูศิริรัตน์. (2564). ผลการจัดกิจกรรมผ่าน ระบบการจัดการชั้นเรียนออนไลน์ร่วมกับ การเรียนรู้เชิงรุกรายวิชา สถิติวิจัย สำหรับการดำรงชีวิตและการทำงาน เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา. *วารสารการพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิต*, 9(1), 97-108.
- คมสิทธิ์ สิทธิประการ วิกรม ฉันทรางกูร และภัชญาภา ทองใส. (2563). ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การอ่านขั้นสูงของนักศึกษาผ่านบทเรียนออนไลน์. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 5(11), 185-198.
- สิริกัญญา มณีนิล และศศิฉาย ธนะมัย. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน สำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ที่มีลีลาการเรียนรู้แตกต่างกัน. *STOU Education Journal*, 13(1), 15-29.
- สุนีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข. (2553). การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 27(1) 81-96.
- สุปรีดา อุดุลยานนท์. (2562). สสส.ปลูกพ่อแม่ร่วมแก้ เด็กติดจอมือถือพุ่ง 9 ชั่วโมง/วัน. สืบค้น จาก <https://www.dmh.go.th>.
- อรรถณัฐ วันทนะสมบัติ. (2562). Social Comparison ความทุกข์จากการ เปรียบเทียบกันบนโซเชียลมีเดีย. สืบค้น จาก <https://thematter.com>.
- Atwood, M. (2560). Leon Festinger's Social Comparison Theory. Retrieved from <https://www.psychology-noteshq.com>.
- Capstick, S. & Fleming, H. (2001). Peer assisted learning in an undergraduate hospitality course: second year students supporting first year students in group learning. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 1(1), 69-75.
- Festinger, L. (1954). A Theory of Social Comparison Processes. *Human Relations*, 7(2), 117-140.
- Primack, B.A., Shensa, A., Sidani, J. E., Whaite, E.O., yi Lin, L., Rosen, D. & Miller, E. (2017). Social media use and perceived social isolation among young adults in the US. *American journal of preventive medicine*, 53(1), 1-8.
- LaMotte, A. (2016). How to Design Your E-Learning Course Using Gagne's 9 Events of Instruction. Retrieved from <https://community.articulate.com>.

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์
ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี
The Need Assessment for Digital Competence Development
of Secondary Science Teacher in Secondary Educational
Service Area Office Saraburi

กิตติพิศ โคนสันเทียะ

Kittipot Konsanthia

โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี

Saraburiwitthayakhom School, Secondary Educational Service Area Office Saraburi

Abstract

This research aims to assess the needs for digital competence development of secondary science teacher in secondary education service area office Saraburi. The sample group was Teachers in science courses secondary level under the secondary education service area office Saraburi 50 people The research tool was a questionnaire. A need assessment form for developing digital competence of secondary science teachers there are 6 components which consist of 1. Professional Engagement 2. Digital Resources 3. Teaching and Learning 4. Assessment 5. Empowering Learners 6. Facilitating Learners' Digital Competence. The data were analyzed with a computer program to find the mean, standard deviation, Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) and then arrange the results. The results showed that teachers practice and behavior in all 6 digital competence were at a moderate level and there is a need for the development of digital competence of science teachers in terms of evaluation, $PNI_{modified} = 0.298$. In terms of evaluation The teacher's level of practicality and behavior was moderate and the part of the level that should be practiced has a high level of behavior. The results of the research show that science teachers have a need to develop themselves in various fields, which relevant agencies should plan and implement the development of science teachers to have appropriate digital competency in various fields. important in teaching learning management in the present era.

KeyWords : Need Assessment, Digital Competency, Science Teacher

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมืออาชีพ 2. ด้านทรัพยากรดิจิทัล 3. ด้านการสอนและการจัดการเรียนรู้ 4. ด้านการประเมินผล 5. ด้านการเสริมพลังในการ

จัดการเรียนรู้ 6. ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) จากนั้นนำผลที่ได้มาจัดเรียงลำดับ ผลวิจัยพบว่า ครูวิทยาศาสตร์มีการปฏิบัติและมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัลทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ ในด้านการประเมินผล มีค่า PNI_{modified} = 0.298 ทั้งนี้ ในด้านการประเมินผล ครูมีระดับการปฏิบัติจริงโดยมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนของระดับที่ควรปฏิบัติได้ในการประเมินผลนั้น มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก โดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องควรวางแผนและดำเนินการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีสมรรถนะดิจิทัลในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นสิ่งที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : การประเมินความต้องการจำเป็นสมรรถนะดิจิทัล ครูวิทยาศาสตร์

ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันโลกของเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ดำเนินไปในแต่ละวันล้วนแล้วแต่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหลากหลายช่องทางทำให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารออกไปอย่างรวดเร็ว ผู้รับข้อมูลต้องมีทักษะความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ประเทศไทยมีการกำหนดนโยบายของประเทศในการเข้าสู่ยุคที่เรียกว่า “ประเทศไทย 4.0” มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศในแต่ละด้าน หนึ่งในด้านที่สำคัญที่ต้องมีการพัฒนาก็คือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกทั้งนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564–2565 ได้มีการพูดถึงเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล ในการส่งเสริมและพัฒนาแพลตฟอร์มในการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัยและผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์ รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

จากสิ่งต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป การจัดการเรียนรู้ก็เป็นอีกหนึ่งตัวแปรสำคัญที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แต่การที่ผู้เรียนจะได้มาซึ่งข้อมูล องค์ความรู้ ที่มีความถูกต้องนั้นต้องผ่านวิเคราะห์และสังเคราะห์จากผู้เรียน ว่าข้อมูลที่ได้มาเหล่านั้นเป็นประโยชน์ต่อตนเองจริงหรือไม่ นั่นคือผู้เรียนต้องมีทักษะองค์ความรู้ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง โดยบุคคลที่จะสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีสิ่งที่ดีมานั้น ก็คือผู้สอน ที่จะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพต่างๆ ตามที่กล่าวมาได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นผู้สอนก็ควรที่จะมีความรู้ความสามารถ ทักษะการใช้และมีพฤติกรรมที่ถูกต้องในการใช้สื่อเทคโนโลยีนั้นก็คือครูผู้สอนต้องม

สิ่งที่เรียกว่า “สมรรถนะดิจิทัล” (Digital Competency) (กนิษฐศิริศักดิ์, 2559)

ประเทศสมาชิกยุโรปหลายแห่งได้ทำการพัฒนาหรือกำลังอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาและแก้ไขเครื่องมือในการประเมินตนเอง และโปรแกรมในการฝึกอบรมเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรมครูและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในด้านสมรรถนะดิจิทัลของครู (Redecker, 2017) นอกจากนี้สมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE : International Society for Technology in Education) ได้มีการนำเสนอมาตรฐาน ISTE Standards ซึ่งมาตรฐานนี้สนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติ โดยเน้นที่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และกรอบสมรรถนะ ICT สำหรับครู (UNESCO ICT Competency Framework for Teachers) กรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูของยุโรป (DigCompEdu) ได้เผยแพร่เมื่อปลายปี 2560 โดยศูนย์วิจัยความร่วมมือของสหภาพยุโรป (Joint Research Centre of the European Union) โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อให้นโยบายการศึกษาของยุโรปสอดคล้องกับกรอบอ้างอิงดังกล่าว นอกจากนี้ยังเป็นการสังเคราะห์การศึกษาทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติของประเทศสมาชิกยุโรปและระดับนานาชาติ กรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูของยุโรป (DigCompEdu) เป็นรูปแบบสมรรถนะดิจิทัลที่มีอยู่กันทั้งหมด 6 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านจะประกอบไปด้วยชุดความสามารถที่ครูต้องมีเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์ในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมและเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ใช้เครื่องมือทางดิจิทัล (Redecker, 2017)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของครูที่ผ่านมาได้พบว่าปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมา เกิดปัญหาจากครูวิทยาศาสตร์ ทั้งในเรื่องของวิธีการสอน แนวทางในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งครูควรที่จะต้องมีความรู้ ทักษะในด้าน

กระบวนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพราะกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู จะเป็นตัวบ่งชี้อย่างหนึ่งในคุณภาพของผู้เรียน ครูที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ได้ดีกว่า (สุระศักดิ์ เมาเทือก และคณะ, 2558) ฉะนั้นการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก เพราะลักษณะของครูวิทยาศาสตร์มีลักษณะเฉพาะ ต้องการครูที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะทางและควรที่จะได้รับการพัฒนาวิชาชีพครูไปสู่ครูวิทยาศาสตร์คุณภาพสูง เพื่อเป็นหลักประกันว่านักเรียนจะได้รับประสบการณ์ การเรียนและการทำงานทางวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555 อ้างใน สุระศักดิ์ เมาเทือกและคณะ, 2558) การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มุ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ และสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียน สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับ ประสบการณ์ใหม่ ทำให้เกิดกระบวนการคิดทาง วิทยาศาสตร์ โดยผ่านกิจกรรมแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผนวกกับการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับผู้อื่น จึงอาจกล่าวได้ว่าวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ส่งเสริมการสอนคิดอย่างมาก ถ้าผู้สอนมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดของผู้เรียนก็จะสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านการคิดได้อย่างเต็มศักยภาพ (นวลจิตต์ เขาวงกตพิทักษ์, 2560)

จากสาเหตุและความสำคัญของสมรรถนะดิจิทัลซึ่งมีความสำคัญทั้งในด้านของความรู้ ทักษะ รวมถึงพฤติกรรมในการใช้งานของสื่อและเทคโนโลยีที่ครูจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง รวมถึงลักษณะเฉพาะของครูวิทยาศาสตร์ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการหาความต้องการจำเป็น โดยการประเมินความต้องการจำเป็น (need assessment) เพื่อที่ทำได้ ข้อมูลความต้องการจำเป็นในด้านที่ครูวิทยาศาสตร์ต้องการพัฒนาเป็นอันดับแรก โดยยึดโครงสร้างในการออกแบบเครื่องมือการประเมินความต้องการจำเป็นจากกรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครู (DigCompEdu) เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูและจากงานวิจัยของ Louise & Anne (2021) ที่ได้ทำงานวิจัยในการวิเคราะห์กรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครู จากงานวิจัยได้ระบุว่า กรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครู (DigCompEdu) ออกแบบมาเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูในการปฏิบัติวิชาชีพที่เน้นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ตามบริบทที่แตกต่างกับของแต่ละประเทศซึ่งมุ่งเน้นไปที่สมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูประจำการ นอกจากนี้ข้อมูล ที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็นในครั้งนี้จะนำไปวิเคราะห์และนำไปเป็นข้อมูลในการสร้างกรอบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูวิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี มีขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

ประชากร คือ ครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ปีการศึกษา 2564 จำนวน 21 โรงเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี จำนวน 50 คน ได้มาจากการสุ่มแบบง่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เป็นการสำรวจเพื่อที่จะทราบความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษา วิธีการมีดังนี้

1. ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมิน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง/วิทยฐานะ ประสบการณ์สอนระดับการศึกษาที่สอน (มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย) สาขาวิชาที่สอน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

- ตอนที่ 2 แบบประเมินความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา เป็นแบบประเมินแบบตอบสนองคู่ (dual-response format) โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนในการประมาณค่า (rating scale) มีองค์ประกอบ ในการประเมินทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมืออาชีพ จำนวน 6 ข้อ 2) ด้านทรัพยากรดิจิทัล จำนวน 9 ข้อ 3) ด้านการสอนและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 11 ข้อ 4) ด้านการประเมินผล จำนวน 3 ข้อ 5) ด้านการเสริมพลังในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ 6) ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน จำนวน 10 ข้อ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านระบบออนไลน์ ในช่วงเดือนสิงหาคม 2564 - ตุลาคม 2564 ดังนี้

2.1 จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตามรูปแบบทางราชการ

2.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ พร้อมแบบประเมินในรูปแบบออนไลน์ จัดส่งผ่านเครือข่ายทางสังคม ให้กับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ดำเนินการตรวจสอบและติดตามการตอบกลับของกลุ่มตัวอย่าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมิน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ของ สุวิมล ว่องวานิช (2558) ด้วยการหาค่าผลต่างระดับความต้องการกับระดับของสภาพปัจจุบันและจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี โดยภาพรวมพบว่า ครูมีการปฏิบัติและมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัลทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อดูในช่วงอายุของครูพบว่า ครูที่มีอายุน้อยในช่วง 51-60 ปี มีการปฏิบัติและมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัลทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับน้อย โดยครูที่มีอายุน้อยในช่วงไม่เกิน 30-60 ปี มีการปฏิบัติและมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัลทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยที่ในด้านที่ครูมีการปฏิบัติและมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัลที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนและด้านที่ครูมีการปฏิบัติและมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัลที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการสอนและการจัดการเรียนรู้

2. ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในด้านการประเมินผล มากกว่าด้านอื่นโดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.298$ โดยในเรื่องการสร้าง เลือกร วิเคราะห์

เชิงวิพากษ์ และตีความหลักฐานดิจิทัลเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนประสิทธิภาพและการพัฒนาปรับปรุงความก้าวหน้าของผู้เรียนเพื่อที่จะได้เป็นแหล่งข้อมูลในการสอนและการจัดการเรียนรู้เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนามากที่สุด มีค่า $PNI_{modified} = 0.259$ เมื่อดูในองค์ประกอบรายด้านโดยเรียงตามลำดับความต้องการจำเป็นที่ได้ครองลงมาจากการประเมินผลที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะมีดังนี้ ด้านทรัพยากรดิจิทัล มีค่า $PNI_{modified} = 0.259$ เรื่องการออกแบบทรัพยากรดิจิทัลและวางแผนการใช้งานโดยพิจารณา วัตถุประสงค์การเรียนรู้เฉพาะบริบทแนวทางการสอนและกลุ่มผู้เรียน มีค่า $PNI_{modified} = 0.329$ ด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน มีค่า $PNI_{modified} = 0.254$ เรื่องการใช้เครื่องมือประเมินสุขภาวะของผู้เรียน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและสังคม ในขณะที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่า $PNI_{modified} = 0.337$ ด้านการสอนและการจัดการเรียนรู้ มีค่า $PNI_{modified} = 0.249$ เรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น blogs, diaries, planning tool) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ของตนเองได้และเรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น ePortfolios, Learners' blogs) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบันทึกและแสดงผลงานของตนเอง มีค่า $PNI_{modified} = 0.361$ ด้านการเสริมพลังในการจัดการเรียนรู้ มีค่า $PNI_{modified} = 0.237$ เรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สร้างสรรค์ร่วมกับกลยุทธ์การสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน เช่น แอนิเมชัน วิดีโอ หรือเกม ที่ช่วยส่งเสริมทักษะ การคิดเชิงลึกและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มีค่า $PNI_{modified} = 0.270$ ด้านการมีส่วนร่วม อย่างมืออาชีพมีค่า $PNI_{modified} = 0.235$ เรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารภายในองค์กรมีค่า $PNI_{modified} = 0.359$

อภิปรายผล

การศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติและมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัลทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง อาจมีสาเหตุมาจากครูขาดทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยครูจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะผู้สูงอายุยังขาดทักษะด้านนี้จึงทำให้การรับรู้ข้อมูลทางดิจิทัลหรือ มีความสามารถในการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทางดิจิทัลน้อย (รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์, 2556 อ้างในภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2557) ครูที่มีอายุน้อยในช่วง 51-60 ปี มีการปฏิบัติและมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัล ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับน้อย อาจมีสาเหตุมาจากการที่ครูมีความถนัดในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลน้อย เนื่องจาก

เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการใช้งานหรือการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอาจจะเป็นเรื่องยากสำหรับครูในการเข้าถึงและใช้งาน ในด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนที่มีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติและมีพฤติกรรมน้อยที่สุด นั่นคือครูยังขาดความเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความสามารถและความเลื่อมล้ำทางดิจิทัลโดยครูต้องสามารถส่งเสริม สนับสนุน ปรับการสอนให้เข้ากับหลากหลายของผู้เรียน เช่น ครูสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนว่านักเรียนทุกคนจะสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ครูยังคำนึงถึงความพร้อมทั้งด้านอุปกรณ์ หรือสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล และคำนึงถึงข้อจำกัด

การประเมินความต้องการจำเป็นสมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ในองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน พบว่ามีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในการประเมินผล โดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.298$ อาจมีสาเหตุมาจาก ครูมีความใส่ใจ ที่จะให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ความสามารถ และลักษณะให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ในการที่ครูจะทราบว่าผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้หรือไม่นั้นครูจึงต้องมีการประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นั้น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวบ่งบอกถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดจากการคิด ทักษะทางสติปัญญา ที่นักวิทยาศาสตร์ใช้ในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ โดยการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องที่ครูวิทยาศาสตร์ให้ความสำคัญในการที่จะตรวจสอบความสามารถของนักเรียนเพราะเป็นสิ่งที่จะสามารถตรวจสอบได้ว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้ดีขึ้น (ชินนันท พฤษภะประมูล, 2557) นอกจากนี้เมื่อดูในรายองค์ประกอบรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่า

1. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีอาชีพ ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในองค์ประกอบย่อย เรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารภายในองค์กร มากที่สุด โดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.359$ อาจมีสาเหตุมาจาก ในปัจจุบันการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะในการสื่อสารนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความรวดเร็วช่วยลดขั้นตอนในการดำเนินการ เกิดความประหยัดทั้งงบประมาณและเวลา แต่เนื่องจากความพร้อมและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่แตกต่างกันการเข้าไปเป็นส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาและปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารในองค์กรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงบริบทของแต่ละบุคคล (อภินันท์ ธรรมคุณ และกอบกุล สรรพกิจจานง, 2552) เมื่อครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารในองค์กรแล้วนั้น ครูก็จะสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูเพื่อแสดงการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในองค์กร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องอื่นในด้านการศึกษา (Redecker, 2017) เพื่อที่ครูจะได้มีส่วนร่วมในเครือข่ายทางการศึกษาในการแลกเปลี่ยนและให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษา ซึ่งกันและกันทั้งเพื่อนร่วมงานในองค์กรเดียวกันหรือต่างองค์กร เพื่อสร้างความร่วมมือในด้านการศึกษา

2. ด้านทรัพยากรดิจิทัล ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในองค์ประกอบย่อย เรื่องการออกแบบทรัพยากรดิจิทัลและวางแผนการใช้งานโดยพิจารณา วัตถุประสงค์การเรียนรู้เฉพาะบริบทแนวทางการสอน และกลุ่มผู้เรียน มากที่สุด โดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.329$ อาจมีสาเหตุมาจากครูกำหนดถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการใช้เทคโนโลยี ซึ่งส่วนนี้จะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถช่วยส่งเสริมความรู้ ทักษะที่ครูต้องการจากนักเรียนได้เป็นอย่างดี (ฐิติวัธน์ สุขป้อม และคณะ, 2563) เมื่อครูมีการออกแบบทรัพยากรและวางแผนการใช้งานครูก็จะสามารถจัดหาทรัพยากรทางดิจิทัลในการสร้างสรรค์และเกิดการบูรณาการ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากบริบทหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงครูกำหนดถึงระดับและความสามารถของกลุ่มผู้เรียนด้วย (Redecker, 2017)

3. ด้านการสอนและการจัดการเรียนรู้ ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในองค์ประกอบย่อยเรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น blogs, diaries, planning tool) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ของตนเองได้และเรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น ePortfolios, Learners' blogs) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบันทึกและแสดงผลงานของตนเอง มากที่สุด โดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.361$ อาจมีสาเหตุมาจาก ครูผู้สอนคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเนื่องจากครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ ได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างมากมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่ายขึ้น และสามารถพัฒนาทักษะได้ตรงตามที่ตนเองสนใจ ดังนั้นครูจึงมีความต้องการที่ทำให้ตนเองสามารถสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม (วุฒิชัย ภูติ และชัยณรงค์ เพียรภายลุน, 2564)

4. ด้านการประเมินผล ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล ในองค์ประกอบย่อย เรื่องการสร้าง เลือกร วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และตีความหลักฐานดิจิทัล เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ประสิทธิภาพและการพัฒนา ปรับปรุงความก้าวหน้าของผู้เรียนเพื่อที่จะได้เป็นแหล่งข้อมูล ในการสอนและการจัดการเรียนรู้ มากที่สุด โดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.331$ อาจมีสาเหตุมาจาก การออกแบบและเลือกวิธีการประเมินผลให้เกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการประเมินที่หลากหลาย มีกระบวนการเก็บรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์ วิเคราะห์ ตีความ นำข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินไปใช้ในการให้ข้อมูลย้อนกลับ จะทำให้ผู้ประเมินสามารถวางแผน ออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมได้ (น้ำเพชร นาสารีย์ และคณะ, 2563)

5. ด้านการเสริมพลังในการจัดการเรียนรู้ ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในองค์ประกอบย่อย เรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ร่วมกับกลยุทธ์การสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ภาระหรือร่นในการเรียน เช่น แอนิเมชัน วิดีโอ หรือเกมที่ช่วย ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงลึกและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์มากที่สุด โดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.271$ อาจมีสาเหตุมาจาก การบูรณาการ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สามารถบูรณาการในฐานะ ที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของนักเรียนและเป็น เครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (จุฬารัตน์ ธรรมประทีป, 2559) นอกจากนี้จากข้อค้นพบ ของ Bingimlas, 2009 Grabe, 2007 และ British Educational Communications and Technology Agency (BECTA), 2004 อ้างใน เอกภูมิ จันทรขันธ์, 2558 ที่ได้มีการระบุว่าการที่ครูนำ เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จะเป็นแรง กระตุ้นในการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะและ ความรู้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้ครูสามารถเข้าถึง รูปภาพ วิดีโอคลิปและข้อมูลจากทั่วโลก เพื่อสร้างบทเรียนที่ดึงดูด ความสนใจในการจัดการเรียนรู้และสร้างความอยากรู้อยากเห็น และกระตุ้นการเรียนรู้

6. ด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลใน องค์ประกอบย่อย เรื่องการใช้เครื่องมือประเมินสุขภาวะของผู้เรียน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและ สังคมในขณะที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มากที่สุด โดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.337$ อาจมีสาเหตุมาจาก ครูจะเลือกเครื่องมือดิจิทัลที่อำนวยความสะดวก ในการจัดการเรียนรู้ ครูจะทำหน้าที่คัดเลือกเครื่องมือที่มี

คุณภาพและเหมาะสมกับการศึกษาแต่ละเนื้อหาและเหมาะสมกับ ผู้เรียนแต่ละคน (กอบสุข คงมนัส, 2561) ซึ่งครูต้องเข้าใจในความ แตกต่างของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความสามารถและความเลื่อมล้ำ ทางดิจิทัลโดยครูสามารถ ส่งเสริม สนับสนุน ปรับการสอนให้เข้ากับ ความหลากหลายของผู้เรียน (Redecker, 2017) นอกจากนี้ การมี สุขภาวะที่ดี ยังเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการ ดำเนินชีวิตในสังคมไทยล้วนเต็มไปด้วยปัจจัยเสี่ยงที่เป็น อันตรายต่อสุขภาพร่างกายรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาโรควัยใช้เจ็บที่ เข้ามาแทรกแซงให้ชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลง โรคอุบัติใหม่ที่สร้าง ผลกระทบที่รุนแรงเป็นวงกว้าง สุขภาพร่างกายที่อ่อนแอลงทั้งจาก ปัจจัยภายในและภายนอก การขาดสิ่งกระตุ้นหรือสนับสนุนส่งเสริม ให้ผู้คนหันมาออกกำลังกาย และดูแลสุขภาพตัวเอง ปัจจัยพื้นฐาน เหล่านี้ถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ขับเคลื่อนไป ได้อย่างราบรื่น มีศักยภาพ ช่วยให้ไทยสามารถเติบโตและก้าวไป ข้างหน้าได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน (กรมประชาสัมพันธ์, 2564)

นั่นคือ ครูต้องมีความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ ต่างๆ ทั้งด้านของความรู้ ด้านทักษะการสอน ด้านคุณลักษณะ ที่ดีและการบูรณาการเทคโนโลยีให้แก่ผู้เรียน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน (วุฒิชัย ภูติ และชัยณรงค์ เพียรกายลุน, 2564) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการ จัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เป็นการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเฉพาะ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนสร้าง ความรู้ด้วยตนเอง การใช้เทคโนโลยีจะสามารถทำให้นักเรียนมี ความเข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อน เพิ่มมากขึ้น และสามารถช่วยแก้ปัญหาในชั้นเรียน เพิ่มการมี ปฏิสัมพันธ์ การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของ นักเรียน (Kong and Lai, 2005 อ้างใน เอกภูมิ จันทรขันธ์, 2558) ดังนั้นครูควรมีสมรรถนะดิจิทัลที่เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพราะไม่ใช่ เพียงแค่ครูจำเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้ ใช้สื่อ อุปกรณ์ ทางเทคโนโลยีในการสอนได้ หรือแม้แต่ในด้านการติดต่อสื่อสาร ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ในรูปแบบต่างๆ แต่ครูจะต้องมีการผสมผสาน ทั้งองค์ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่ดีในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ครูวิทยาศาสตร์ มีการปฏิบัติ และมีพฤติกรรมในสมรรถนะดิจิทัลทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยในส่วนที่ครูควรปฏิบัติและควรมีพฤติกรรมอยู่ใน ระดับมาก นั่นคือครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการที่จะพัฒนา

สมรรถนะดิจิทัลของตนเอง ดังนั้นหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง จึงควรที่จะวางแผนและดำเนินการที่จะพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ ในสมรรถนะดิจิทัลในด้านต่างๆ เนื่องจากมีความสำคัญในการ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในอนาคต

1.2 ความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนา สมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ คือ ด้านการประเมินผล ซึ่งเป็นด้านที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นอย่างดี จึงควรที่จะพัฒนาและให้ความรู้ ความเข้าใจในการประเมินผล เพื่อให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผลผู้เรียน เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของนักเรียน โดยจัดให้มีการอบรมและพัฒนาให้ครูสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล ในการประเมินผลนักเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลของการจัดอันดับความต้องการจำเป็น ควรนำ ผลที่ได้ไปศึกษาและทำการวิจัยและวางแผนในการดำเนินการพัฒนา สมรรถนะดิจิทัลของครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา ในด้าน การประเมินผล เนื่องจากเป็นด้านที่ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการ ในการที่จะพัฒนาตนเองในด้านนี้ อีกทั้งการประเมินผลเป็นขั้นตอน หนึ่งที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ โดยปัจจุบันนี้ครูต้องมีการ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประเมินผลถ้าครูมีความรู้ความ เข้าใจที่ถูกต้องในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลก็จะทำให้มีประโยชน์ต่อ การเรียนการสอนใน ชั้นเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กณิชา ศิริศักดิ์. (2559). การวิจัยหลักสูตรวิชาชีพครูเพื่อพัฒนา แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2564). 5 แผนแม่บทสร้างสุข ภาวะที่ดีให้ กับคนไทย รากฐานสำคัญพัฒนา ประเทศให้ก้าวไปอย่าง มั่นคง. เข้าถึงจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/7213>.
- กอบสุข คงมนัส. (2561). เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ : วิธีแห่ง การศึกษายุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร, 20(4), 279-290.
- จุฬารัตน์ ธรรมประทีป. (2559). การพัฒนาความรู้ ในเนื้อหาผนวก วิธีสอนและเทคโนโลยีในการสอน วิทยาศาสตร์. วารสาร วิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 6(2), 1-13.
- ชนินันท์ พงษ์ประมุข. (2557). การประเมินทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์. สุทธิปริทัศน์, 28(86), 352 - 364.

ฐิติวัธส สุขป้อม ญัฏฐกรณ ปะพาน, ปิยาภรณ์ เตชะ เรืองรอง และอุดม ตะหนอง. (2563). ครูกับเทคโนโลยีการสอนใน ศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษม, 15(2).

นวลจิตต์ เชาว์กิตติพงศ์. (2560). การจัดการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาการคิด. Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 484-505.

น้ำเพชร นาสารีย์ รัตนะ บัวสนธ์ ดิเรก ธีระภูธร และสายฝน วิบุลธรรค์. (2563). การประเมิน ความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาการรู้เรื่องการ ประเมินของนักศึกษาฝึก ประสพการณ์วิชาชีพครูสาขาวิทยาศาสตร์. วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร, 40(2), 78-98.

ภาสกร เรืองรอง ประหยัด จิระวงษ์พงศ์ วนิชชา แม่นยำ วิลาวลัย สมยาโรน ศรีณยุ หมีนเดช และชไมพร ศรีสุราช. (2557). เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21. วารสาร ปัญญาวิวัฒน์, 5 (ฉบับพิเศษ), 195-207.

วุฒิชัย ภูดี และชัยณรงค์ เพียรปลายุน. (2564). อนาคตภาพ ของครูยุคดิจิทัลหลังจากวิกฤตการณ์โควิด 19, วารสาร ปัญญาวิวัฒน์, 13(2), 321-330.

สุระศักดิ์ เมาทือก เกียรติสุตา ศรีสุข น้ำผึ้ง อินทะเนตร และ อุไรวรรณ หาญวงศ์. (2558). การใช้การสะท้อน คิดเพื่อ พัฒนาสมรรถนะครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของนักเรียน. วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 3(1), 13-36.

สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). สพฐ. ร่วมประชุมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งที่ 4/2564. เข้าถึงจาก <https://www.obec.go.th/archives/428922>.

อภิรักษ์ ธรรมคุณ และกอบกุล สรรพกิจจำนง. (2552). สภาพปัญหา และความต้องการเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ของโรงเรียน มัธยมศึกษา ในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 1(1), 25-36.

เอกภูมิ จันทรขันธ์. (2558). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร (ICT) ของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ ในการสอน วิทยาศาสตร์. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 35(2), 131-145.

- Louise, S. and Anne, Y. (2021). **Do digital competence frameworks align with preparing beginning teachers for digitally infused contexts? An evaluation from a New Zealand perspective**, European Journal of Teacher Education, doi : 10.1080/02619768.2021.1975109
- Redecker, C. (2017). **European Framework for the Digital Competence of Educators : DigCompEdu**. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในมีต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากล
ของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
A Study of the Instructional Supervision Management on Students' Desirable
Quality in Accordance with the World – Class Standard of Benchamaracharungsarit
2 School, The Secondary Educational Service Area Office 6

สุพิชฌาย์ เจริญรักษ์

Supitcha Charoenrak

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒

School Director of Benchamaracharungsarit 2

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the management of Benchamaracharungsarit 2 School's instructional supervision in 5 areas; direct instructional assistance for teachers, collaboration skill development, professional skill development, curriculum development, and classroom action research and 2) study the quality of Benchamaracharungsarit 2 School's instructional supervision on the students' desirable quality The participants were 107 administrators and teachers of Benchamaracharungsarit 2 School. An Instructional supervision questionnaire and a students' desirable quality questionnaire were used to obtain the data. Mean and standard deviation were used to analyze the data. The results of the study revealed that Benchamaracharungsarit 2 School's instructional supervision quality was at the excellent level ($\mu = 4.65$, $\sigma = 0.51$) and the students' desirable quality resulting from the instructional supervision was at the excellent level ($\mu = 4.65$, $\sigma = 0.51$).

Keyword : Instructional Supervision Management, Students' desirable quality

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน 2) ศึกษาคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ประชากรที่ใช้ในศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครูจำนวน 107 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ และแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่าคุณภาพของการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด ($\mu = 4.65$, $\sigma = 0.51$) และคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.21$)

คำสำคัญ : การดำเนินงานนิเทศภายใน คุณภาพผู้เรียน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

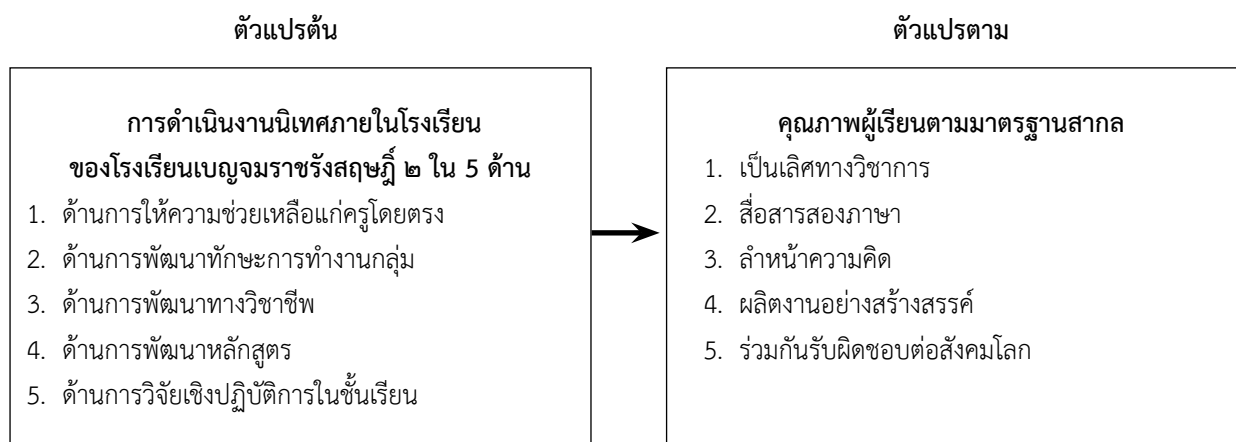
โลกยุคแห่งการเรียนรู้ ความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละสังคมได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศไทย ได้ส่งผลให้หลายประเทศต่างหันกลับมาทบทวนแนวทางการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศอย่างจริงจังเพื่อเป้าหมายในการสร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความสามารถที่จะนำเข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศให้ก้าวสู่สังคมในอนาคตได้อย่างมั่นคง (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2554 : 1) การจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้น ครูจะต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพในมาตรฐานคือ ตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนมีศักยภาพในการบริหารจัดการ โดยองค์ความรู้ที่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา การนิเทศช่วยเหลือ (Coaching) อย่างต่อเนื่องที่เอื้อให้การทำงานของครูและโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่ยั่งยืน การปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเพราะเป็นทั้งผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศ และสนับสนุนให้เกิดการนิเทศ ภายในที่ได้มาตรฐาน (กิตติพร ปัญญาภิญโญผล 2556 : 146) กล่าวว่า “ผู้บริหารมีส่วนสำคัญ ที่ผลักดันการนิเทศภายในโรงเรียนให้บรรลุผลเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนทั้งมวลในโรงเรียน” ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับครู ย่อมรู้สภาพปัญหาและความต้องการของบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นอย่างดี โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนพบว่าปัญหาดังกล่าวมี ดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูยังไม่สามารถนำระบบการนิเทศภายในมาพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) แม้โรงเรียนจะมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องแต่ครูยังไม่สามารถนำความรู้ ทักษะ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนไม่เต็มตามศักยภาพ 3) ครูมีความสามารถในการผลิตสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาในระดับน้อยส่งผลให้สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอกับความต้องการ 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไม่อยู่ในเกณฑ์ที่พอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน ด้วยสภาพการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงควรมีกระบวนการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มี 5 คุณภาพ และเป็นที่พึงพอใจของสังคมและบรรลุมเป้าหมายตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน จึงมีการดำเนินกิจกรรมนิเทศ

ภายในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ทั้งในด้านการจัดระบบบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพตามหลักสูตร โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ (2562 : 8) ผู้วิจัยซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียน สามารถดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ตามแนวคิดกลไกแมน; กอร์ดอน; และ รอส-กอร์ดอน เนื่องจากขอบข่ายงานนิเทศทำให้มีความเชื่อว่าการจัดการต่างๆ ในการนิเทศภายในนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารนำไปใช้เป็นแนวทาง ปรับปรุง พัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานสากลการศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน
2. เพื่อศึกษาคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยมีขอบเขตดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ข้าราชการครู จำนวน 97 คน พนักงานราชการ จำนวน 2 คน ครูอัตราจ้าง จำนวน 6 คน รวมผู้บริหารและครู จำนวน 107 คน ในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ปีการศึกษา 2562

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ตัวแปรที่ศึกษา คือ การนิเทศการศึกษาตามแนวคิดกลิคแมน; กอร์ดอน; และ รอส-กอร์ดอน (Glickman; Gordon; & Ross Gordon. 2007: 6) 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง
2. ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม
3. ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตร
5. ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

1. เป็นเลิศวิชาการ
2. สื่อสาร 2 ภาษา
3. ลำนำความคิด
4. ผลงานอย่างสร้างสรรค์
5. ร่วมรับผิดชอบต่อสังคมโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ผู้บริหารและครูจำนวน 107 คน ในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ปีการศึกษา 2562

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2.1.1 แบบสอบถามการดำเนินงานนิเทศภายในที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 คือ เป็นแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง 2. ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม 3. ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ 4. ด้านการพัฒนาหลักสูตร 5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

2.1.2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากระบบการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 เป็นแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญจันทร์ สีสันต์ 2560 : 119)

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 การสร้างเครื่องมือการดำเนินงานนิเทศภายใน

- ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของ กลิคแมน; กอร์ดอน; และรอส-กอร์ดอนตอน (Glickman; Gordon; & Ross Gordon. 2007 : 6)

- สร้างแบบสอบถาม
- นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพ
- นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

- นำแบบสอบถามไปใช้

2.2.2 การสร้างเครื่องมือศึกษาคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากระบบการนิเทศภายใน

- กำหนดหัวข้อหลักเพื่อสร้างแบบสอบถามคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากล
- สร้างแบบสอบถาม
- นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพ
- นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00
- นำแบบสอบถามไปใช้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามการดำเนินงานนิเทศภายในที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ดังต่อไปนี้

3.2 ตรวจสอบความเรียบร้อยของเครื่องมือแบบสอบถามศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

3.3 นำแบบสอบถามการดำเนินงานนิเทศภายในที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ไปให้ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ จำนวน 107 คน ในการตอบแบบสอบถามระหว่างวันที่ 7- 23 กุมภาพันธ์ 2563 โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บด้วยตนเอง

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้เก็บข้อมูลแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย μ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ การดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

รายการการประเมิน	(N=107)		ระดับคุณภาพ	ลำดับที่
	μ	σ		
1. ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง	4.91	0.14	มากที่สุด	1
2. ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม	4.58	0.61	มากที่สุด	4
3. ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ	4.67	0.58	มากที่สุด	2
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.59	0.60	มากที่สุด	3
5. ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน	4.54	0.64	มากที่สุด	5
รวม	4.65	0.51	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 1 พบว่าการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีคุณภาพระดับมากที่สุด ($\mu = 4.65, \sigma = 0.51$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงมีคุณภาพดีมาก ($\mu = 4.91$) ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ($\mu = 4.67$) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\mu = 4.59$) ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ($\mu = 4.58$) ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ($\mu = 4.54$)

2. การศึกษาคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย μ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ คุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

รายการการประเมิน	(N=107)		ระดับคุณภาพ	ลำดับที่
	μ	σ		
1. เป็นเลิศทางวิชาการ	4.66	0.61	มากที่สุด	3
2. สื่อสารสองภาษา	4.58	0.61	มากที่สุด	5
3. ลำนำความคิด	4.91	0.14	มากที่สุด	1
4. ผลงานอย่างสร้างสรรค์	4.67	0.58	มากที่สุด	2
5. ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก	4.60	0.63	มากที่สุด	4
รวม	4.68	0.21	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 2 พบว่าคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีคุณภาพระดับมากที่สุด ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ลำนำความคิด ($\mu = 4.91$) ผลงานอย่างสร้างสรรค์ ($\mu = 4.67$) เป็นเลิศทางวิชาการ ($\mu = 4.66$) ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก ($\mu = 4.60$) สื่อสารสองภาษา ($\mu = 4.58$)

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน และเพื่อศึกษาคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

จากผลศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่าคุณภาพของการดำเนินงานนิเทศภายใน มีคุณภาพระดับมากที่สุด ดังนี้

1) ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง พบว่าโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ การดำเนินงานชัดเจน มีการกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานทำให้ได้รับการนิเทศตามที่กำหนดในปฏิทินการนิเทศอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีการส่งเสริมสนับสนุนทั้งทางด้านวิธีการ เครื่องมือในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้อง และส่งเสริมกับการเรียนการสอนให้เพียงพอกับปัญหาความต้องการ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการวางแผนการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน รวมทั้งมีการสรุปผลการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกลิคแมน; กอร์ดอน; และ รอส-กอร์ดอน (Glickman; Gordon; & Ross-Gordon. 2007 : 6) ที่กล่าวว่า การให้ความช่วยเหลือครูเพื่อช่วยให้ครูช่วยเหลือตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ความสัมพันธ์อันดีกับครูผู้สอน ในการช่วยครูให้ปรับปรุงการสอน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือในเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องการจัดการเรียนการสอน ด้วยแนวทางการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาแก่ครูผู้นิเทศต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคและปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียนและนักเรียน

2) ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ พบว่า ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมครูเพื่อพัฒนาทางวิชาชีพ ทั้งด้านเทคนิคการสอนและการส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีความรู้ ด้วยการเข้ารับการอบรม สัมมนา และพาครูไปศึกษาดูงาน แล้วนำเทคนิคเข้ามาปรับสอน กลิคแมน; กอร์ดอน; และ รอส-กอร์ดอน (Glickman; Gordon; & Ross-Gordon. 2007: 351-368) ได้เสนอแนวความคิด กิจกรรมพัฒนาครูในการพัฒนาทางวิชาชีพ เพื่อปรับปรุงการสอนของครูให้ส่งผลไปสู่นักเรียนให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู มีบุคลิกภาพดี มีความคิด สร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ให้เหมาะสมกับวิชาชีพโดยการสอดแทรกข้อคิดเพื่อให้ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูอยู่เสมอ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ครูมีคุณธรรมจริยธรรมทุกครั้งที่มีการอบรมครู นอกจากจะสอนให้นักเรียนเก่งแล้วจะต้องสอน

ให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาชีพของครูโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒

3) ด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหารสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และจัดการประชุม อบรม ติดตามและประเมินหลักสูตร ครูมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการนำหลักสูตรไปใช้โดยครูทุกคนเป็นคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน และนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประเมินหลักสูตรและทบทวน เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ ความต้องการของผู้เรียนและสังคมที่เป็นเช่นนี้เพราะครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร และการจัดทำหลักสูตรโดยบุคลากรทุกคนของโรงเรียนเอง ซึ่งรู้ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการเรียนการสอน ปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชนและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม เพราะอยู่ใกล้ชิดกับปัญหาหรือเผชิญปัญหาด้วยตนเอง จึงสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องตรงจุดได้มากกว่า บุคคลอื่นที่อยู่ภายนอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับเกษรา กลิ่นเพ็ง (2554 : 12-13) ได้สรุป ความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งช่วยให้ครูและบุคลากรของโรงเรียนมีความรู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และการที่ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนด้วยการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตร ติดตามผลการดำเนินการพัฒนา และติดตามการนำไปใช้ และประเมินหลักสูตรที่เป็นดังนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทของผู้บริหารต่อการมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวก

4) ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม พบว่า มีการพัฒนาให้ครูมีทักษะการทำงานกลุ่ม เข้าใจบทบาทของตนรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตามโครงสร้างการบริหารงาน ครูในโรงเรียนมีความรู้ และประสบการณ์ มีวิธีการทำงานกลุ่มโดยยึดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม มีความเข้าใจบทบาทของสมาชิก มีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่ม มีผู้นำ ผู้ตาม มีฝ่ายสนับสนุน มีการวางแผนร่วมกัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับกลิคแมน; กอร์ดอน; และรอส-กอร์ดอน (Glickman; Gordon; & Ross-Gordon. 2007 : 322) กลุ่มที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความกลมเกลียวสามัคคีในกลุ่มคือกลุ่มที่มีผู้นำที่ดี สามารถ ทำให้กลุ่มดำเนินการได้ดี และทั้งนี้โครงสร้างการบริหารงาน ในโรงเรียนในปัจจุบันเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ ให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงาน เป็นการแสดงให้เห็นว่าครูและผู้บริหาร มีความตระหนักกว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่จะประสบความสำเร็จ การนิเทศเป็นการ

ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์และความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้รับการนิเทศ บทบาทของผู้ให้การนิเทศจะต้องสร้างความตระหนักและควรเป็นกลางในการนิเทศ ผู้นิเทศจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับการนิเทศ และเปิดโอกาสให้กับผู้รับการนิเทศด้วย ส่วนปัญหาในการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มที่พบ คือ ความแตกต่างระหว่างความคิด ทำให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะครูยังไม่ได้รับการ ฝึกฝนให้เป็นผู้ที่มีจิตวิทยาในการสื่อสาร และการฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่มเท่าที่ควร

5) ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่นำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไปใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ภาคเรียนละ 1 เรื่อง และครูได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ด้วยการจัดอบรมและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน จากเพื่อนครูและผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะว่า ในปัจจุบันมีการส่งเสริมให้มีการทำวิจัยควบคู่กับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ครูจึงต้องมีความรู้ในการทำวิจัย และสามารถนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องส่งเสริมและสนับสนุนทั้งด้านความรู้ เครื่องมือและวิธีการดำเนินการ การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สอดคล้องกับสุทธนู ศรีไสย์ (2557: 349) ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ ครูผู้สอนบรรลุเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งจะส่งผลไปสู่ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

2. ศึกษาคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

จากผลศึกษาคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีคุณภาพระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ พบว่า คุณภาพของการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ มีคุณภาพระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายใน ของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ๒ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ลำนำความคิด ผลิตงานอย่าง

สร้างสรรค์ เป็นเลิศทางวิชาการ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก และสื่อสารสองภาษา ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิจเกษม อุประการกิจ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญากาญจน์ ศรีเนตร (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรมีการวางแผนและกำหนดนโยบายในการจัดอบรมให้ครูมีความรู้ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนและได้รับการส่งเสริมให้สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาและการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ควรส่งเสริมทักษะด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ วิธีการทำงานโดยยึดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม บทบาทของสมาชิก เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาและการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กิจเกษม อุประการกิจ. (2560). **ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**
- กิตติพร ปัญญาภิบาล. (2556). **สมรรถภาพในการนิเทศการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- เกชา กลิ่นเพ็ง. (2554). **การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ทอง. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.**
- ชญากาญจน์ ศรีเนตร. (2558). **รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**
- บุญจันทร์ สีสันต์. (2560). **วิธีวิจัยและสถิติขั้นสูงสำหรับการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ. : มิน เซอร์วิส ซัพพลาย**
- โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ ๒. (2562). **ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.ben2.ac.th/news.php>**
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อาร์แอนด์ พรินท์จำกัด.**
- สุทนต์ ศรีไสย์. (2557). **หลักการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- Glickman, C. D.; Gordon, S.P. & Ross-Gordon, J.M. (2007). **Supervision and Supervision and Curriculum Development. 135-148. Instructional Leadership : A Developmental Approach. (7th Ed.). Boston : Allyn & Bacon.**

การออกแบบตราสัญลักษณ์บ้านสวนเมล่อน อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

Logo Design of Baan Suan Melon Ban Pao District Chachoengsao Province

วิชาญ ตอรัมย์

Wichan Torobrum

อาจารย์ประจำหลักสูตรออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

สมศักดิ์ ทองแก้ว

Somsak Thongkaw

อาจารย์ประจำหลักสูตรทัศนศิลป์และมัลติมีเดีย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Abstract

The aims of this study were to survey the community context and select an identity for the logo design of Baan Suan Melon, Ban Pho District. The operation began with data collection, an information survey at Ban Pho District, and an in-depth interview with an example group of Young Smart Framers from Chachoengsao Province. The data of community would be determined for the sub-criteria and choices that were chosen by the Analytic Hierarchy Process. The choices were used as a main concept that guided the creative idea sketch of logos and estimated as a design. This study found that an important location in the Ban Pho District was the Bang Pakong River. Moreover, Ban Pho District has important temples such as Sanam Chan, Phanit, and Ban Pho temple that could be used as data for design. However, the results from the AHP method showed that the logo should be communicated to the melon farm near the Bang Pakong River. The logo design should be simple and show the occupation of the group and farm produce. Illustration of logo were included with pattern of melon, home, agricultural land, words shown group name, Japan alphabets that mean to melon and sun show upon river. This logo would connect with Baan Suan Melon and could be used for public relations and confidence in the brand in the future.

Keywords : Identity, Logo, Young smart farmer, Bang Pakong River, Melon

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อสำรวจบริบทชุมชนและคัดเลือกอัตลักษณ์สำหรับนำมาใช้ออกแบบตราสัญลักษณ์บ้านสวนเมล่อน อำเภอบ้านโพธิ์ การดำเนินงานเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การลงสำรวจพื้นที่อำเภอบ้านโพธิ์ สัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่ม Young Smart farmer จังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมากำหนดเป็นเกณฑ์ย่อยและตัวเลือก โดยจะถูกคัดเลือกด้วยวิธี Analytic Hierarchy Process ซึ่งจะนำมาใช้เป็นแนวคิดสำหรับการร่างแบบสัญลักษณ์ และประเมินการออกแบบก่อนถูกแก้ไขอีกครั้ง การศึกษาพบว่า บริบทชุมชนที่สำคัญของอำเภอบ้านโพธิ์คือ ทรัพยากรแหล่งแม่น้ำบางปะกง นอกจากนี้ยังมีวัดสำคัญได้แก่ วัดสนามจันทร์ วัดผาฉัตราราม และวัดบ้านโพธิ์ ที่นำมาใช้เป็นองค์ประกอบสำหรับการออกแบบ อย่างไรก็ตามจากการกำหนดเกณฑ์ย่อยและตัวเลือก พบว่า ตราสัญลักษณ์ควรสื่อถึงสวนเมล่อนอินทรีย์ชิดแม่น้ำบางปะกงที่มีการออกแบบให้มีความเรียบง่าย สะท้อนถึงการประกอบอาชีพของกลุ่มและสื่อถึงผลผลิตที่เกิดจากการทำเกษตรกรรม ภาพประกอบของตราสัญลักษณ์ประกอบด้วย ลวดลายของผลเมล่อน บ้าน พื้นที่เพาะปลูก คำที่แสดงชื่อกลุ่ม อักษรภาษาไทยปุ่นที่มีความหมายว่า เมล่อน และพระอาทิตย์ที่โผล่เหนือแม่น้ำบางปะกง ตราสัญลักษณ์นี้จะสะท้อนถึงบ้านสวนเมล่อนที่สามารถนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมั่นให้กับตราสินค้าต่อไป

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ชุมชน ตราสัญลักษณ์ เกษตรกรคนรุ่นใหม่ แม่น้ำบางปะกง เมล่อน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อัตลักษณ์ของชุมชนแสดงถึงความเป็นตัวตนของชุมชนที่แสดงออกด้วยการสื่อสารผ่านประเพณี วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิต (นิรมล ขมหวาน. 2557) นอกจากนี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นทรัพยากรภายในพื้นที่ซึ่งมีความโดดเด่นและนำเสนอให้เกิดความแตกต่างจากแหล่งอื่นๆ การศึกษาที่ผ่านมาค้นหาลักษณะของชุมชนที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ประเพณี สิ่งสำคัญในท้องถิ่นที่จะนำมาเป็นทุนในการพัฒนาชุมชนในอนาคต (นิรมล ขมหวาน. 2557) ทั้งนี้ อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนควรช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นด้วยการควบคุมรักษาวัฒนธรรม หรืออัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งต้องบริหารจัดการควบคุมด้วยชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วม (วิไลวรรณ ทวีศรี. 2560) ซึ่งอัตลักษณ์จากชาติพันธุ์ วัฒนธรรม สามารถนำไปสู่จุดขายเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม (จินดา แพบติบ. 2556) การใช้อัตลักษณ์เป็นสื่อสร้างสรรค์นั้น เชื่อมโยงถึงการท่องเที่ยววัฒนธรรม (ประชิด ทิณบุตร และคณะ. 2559) ที่สามารถแสดงออกผ่านทางตราสัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์ (อมรรัตน์ บุญสว่าง. 2559) และผลิตภัณฑ์ได้

อย่างไรก็ดีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการใช้มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน (กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน. 2561) ซึ่งควรมาจากกลุ่มของประชาชนในชุมชนที่เล็งเห็นถึงความสำคัญพื้นที่ถิ่นของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันจากสถานการณ์เศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงขึ้นทำให้มีการคืนถิ่นของผู้ใช้แรงงาน เพื่อหันกลับมาเลี้ยงชีพด้วยการทำงานบนพื้นที่ของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพเกษตรกร ในทำนองเดียวกันเกษตรกรคนรุ่นใหม่ในจังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการรวมกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการทำเกษตรวิถีใหม่โดยการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรได้สร้างเกษตรกรคนรุ่นใหม่ภายใต้ชื่อกลุ่ม Young smart farmer ซึ่งมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดพื้นที่ทางการเกษตร กลุ่มมีสมาชิก มาจากพื้นที่ต่างๆ ภายในจังหวัดฉะเชิงเทราเมื่อปี พ.ศ. 2561 รวบรวม 191 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร. 2561)

กลุ่มเกษตรกรพยายามกระจายผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดทั้งภายในและภายนอกจังหวัด อย่างไรก็ตามสินค้าทุกประเภทย่อมมีคู่แข่ง สินค้าทางการเกษตรก็เช่นเดียวกัน เกษตรกรภายในจังหวัดฉะเชิงเทราได้รวมกลุ่มโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม

และกระจายผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาด กลุ่มที่พบว่ามีความโดดเด่นในพื้นที่ได้แก่ กลุ่มบ้านสวนเมล่อนอำเภอบ้านโพธิ์ โดยพืชหลักที่มีการปลูกคือ เมล่อน กลุ่มมีการเพาะปลูกภายในโรงเรือนซึ่งสามารถผลิตเมล่อนออกสู่ตลาดได้ตลอดทั้งปี ใน 1 โรงเรือนผู้ปลูกสามารถผลิตได้ราว 300 ลูกหรือประมาณ 450 กิโลกรัมต่อการปลูก 1 รอบ ซึ่งจะใช้เวลาตั้งแต่ลงแปลงปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวราว 70-75 วัน การปลูกจะมีการหมุนเวียนไปในแต่ละโรงเรือน ในระยะเริ่มต้นกลุ่มมีเกษตรกรรวม 21 ราย ซึ่งมีการจำหน่ายผลผลิตทั้งหน้าสวน ห้างสรรพสินค้า และศูนย์จำหน่ายสินค้าใกล้เคียงกับจังหวัด เป็นต้น ซึ่งกลุ่มประสบกับปัญหาในการแสดงความเป็นตัวตนของกลุ่มบ้านสวนเมล่อนต่อผู้บริโภคซึ่งในตลาดพบว่ามีสินค้าทางการเกษตรในลักษณะเดียวกันและมีการใช้ชื่อที่คล้ายๆ กันอาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสน ถึงแม้ว่าจะมีตราสินค้าสหกรณ์พืชผักผลไม้ (เกษตรปลอดภัยสูงจังหวัดฉะเชิงเทรา) ซึ่งเป็นตราสินค้ากลางที่สามารถยืนยันถึงคุณภาพ อย่างไรก็ตามก็ควรค้นหาอัตลักษณ์และสร้างเป็นตราสัญลักษณ์ของบ้านสวนเมล่อนอำเภอบ้านโพธิ์และใช้สำหรับส่งเสริมการขายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจบริบทชุมชนและคัดเลือกเป็นอัตลักษณ์สำหรับนำมาใช้ออกแบบตราสัญลักษณ์บ้านสวนเมล่อน อำเภอบ้านโพธิ์
2. เพื่อออกแบบตราสัญลักษณ์บ้านสวนเมล่อน อำเภอบ้านโพธิ์ ที่สื่อถึงสวนเมล่อนอินทรีย์ชิดแม่น้ำบางปะกง

แนวคิดทฤษฎี

สัญลักษณ์หรือโลโก้ (Logo) มาจากคำเต็ม Logotype หมายถึง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย ตัวแทน หรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งที่บ่งบอก ประเภท รูปแบบความเป็นตัวตนหรือตัวแทนเจ้าของสัญลักษณ์หรือโลโก้นั้นๆ

โลโก้ คือ สัญลักษณ์ที่แสดงถึงภาพ หรือเครื่องหมายต่างๆ เพื่อนำเสนอถึงสินค้า หรือบริการ ด้วยแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์แบบเฉพาะตน จะช่วยให้มีความน่าเชื่อถือ และจดจำสำหรับผู้บริโภค

ดังนั้นโลโก้จึงสามารถสร้างแรงบันดาลใจ ความเชื่อ ความนิยม และการจดจำเกี่ยวกับองค์กรหรือสินค้า ทั้งนี้การออกแบบตราอาจมาจากทั้งผู้ที่เป็นเจ้าของและที่สำคัญ คือ นักออกแบบที่จะเข้ามาช่วยสร้างสรรค์

โลโก้ที่ปรากฏต่อสายตาเป็นภาพลักษณ์แรกที่ลูกค้าจะได้รู้จัก ดังนั้น จึงมีความหมายต่อธุรกิจอย่างสูง ที่จะช่วยสร้างเครดิตให้กับกิจการหรือองค์กรธุรกิจ การจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ

โลโก้ที่ควรที่จะสะท้อนสิ่งนี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจุดประสงค์หลักของการออกแบบโลโก้ มีดังนี้

1. เพื่อทำให้คนอื่นจดจำได้ง่าย สามารถรับรู้ได้ทันทีว่าโลโก้คือ แบรินด์อะไร
2. เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวแบรนด์ เพิ่มความจงรักภักดี (Loyalty) ของแบรนด์
3. เพื่อบ่งบอกถึงความเป็นมืออาชีพ
4. เพื่อช่วยสะท้อนถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์
5. เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึก ความเชื่อมั่นเกิดความเข้าใจในตัวสินค้า และยอมรับในตัวสินค้า

ปัจจุบันการออกแบบโลโก้ควรใช้เวลาคิด วิเคราะห์ข้อมูลหลายๆ อย่าง เพื่อให้โลโก้ที่ออกแบบมานั้นตอบโจทย์กับบริษัท สินค้าหรือบริการนั้นๆ สามารถสะท้อนถึงภาพลักษณ์ที่ต้องการออกไปสู่ภายนอกได้อย่างถูกต้องตามการคาดหวัง

การออกแบบโลโก้ ช่วยในการนำเสนอด้วยสัญลักษณ์หรือรูปภาพกราฟิกง่ายเป็นสัญลักษณ์ของบริษัท องค์กร หรือห้างร้าน แต่สิ่งสำคัญคือต้องมีอำนาจในการดึงดูด และแสดงภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ได้

การออกแบบโลโก้ที่ดี จะช่วยให้ผู้คนหรือลูกค้าเป้าหมายสามารถจดจำได้ทันทีที่เห็น สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความซื่อสัตย์ต่อแบรนด์ การยอมรับและความชื่นชมและการออกแบบโลโก้ สิ่งสำคัญที่สุดคือ การสร้างความประทับใจให้กับผู้มอง ซึ่งจะต้องมีความหมายและจำได้ง่ายเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถจะเข้าไปอยู่ในใจของลูกค้าได้ จะต้องมีความโดดเด่นและไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเวลา นอกจากนี้มันจะต้องมีความยืดหยุ่นในเรื่องของขนาดเพราะมันจะต้องถูกนำไปใช้ในสถานที่ต่างๆ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้อยู่ในบริเวณอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของบ้านสวนเมलों
2. ขอบเขตด้านประชากรคือผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณอำเภอบ้านโพธิ์ และกลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนกลุ่มบ้านสวนเมलोंจำนวน 10 คน ที่เป็นอาสาสมัครในการให้ข้อมูล
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา
4. ขอบเขตด้านเวลาในการดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นที่และการสัมภาษณ์ใช้ระยะเวลา 4 เดือนและระยะเวลาในการดำเนินการทั้งโครงการ 1 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาภาคเอกสาร จากแหล่งข้อมูลที่มีการเผยแพร่ผ่านเอกสาร อาทิ แผ่นพับ และระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเฟสบุ๊ก เป็นต้น

2. การวางแผนในการดำเนินงานเพื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจข้อมูล (Survey method) ด้วยการใช้เทคนิควิธีการต่างๆ เช่น การลงพื้นที่เพื่อการบันทึกภาพ การสอบถามเบื้องต้น และการสัมภาษณ์ เป็นต้น

3. การลงพื้นที่ชุมชนเพื่อการสำรวจบริบทชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบอาชีพ และสถานที่สำคัญต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ได้มีการสัมภาษณ์ตัวแทนที่เป็นสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะสมาชิกบ้านสวนเมलों ด้วยวิธีการสนทนาไม่เป็นทางการ (Informal conversational interview) ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวกและเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

4. ข้อมูลที่ได้ในเบื้องต้นถูกนำมาแยกแยะ จัดกลุ่ม และกำหนดเป็นปัจจัยสำหรับใช้เป็นอัตลักษณ์และมีการคัดเลือกโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากสมาชิกกลุ่มบ้านสวนเมलों นักวิชาการและนักออกแบบ โดยนำกระบวนการ Analytic Hierarchy Process (AHP) เพื่อตัดสินใจเลือกอัตลักษณ์เป็นตัวแทนสำหรับการออกแบบตราสัญลักษณ์

5. การนำเสนอการออกแบบแนวคิด ตามประเด็นที่ได้จากกระบวนการ AHP เพื่อกำหนดเป็นตัวเลือกด้วยการร่างภาพตามแนวคิด

6. การร่างแบบแนวตามตัวเลือกที่มีคะแนนสูงสุดและคัดเลือกแบบในเบื้องต้นโดยนักออกแบบและตัวแทนกลุ่มสำหรับการประเมินการออกแบบในลำดับต่อไป

7. การประเมินการออกแบบด้วยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ นักศิลปะ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (สมาชิกบ้านสวนเมलों อำเภอบ้านโพธิ์)

8. การคัดเลือกแบบและนำมาปรับปรุงแก้ไขกำหนดรายละเอียดแบบ

9. การสรุปผล

ผลการวิจัยและสรุป

ผลการสำรวจพื้นที่ในอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่า แหล่งทรัพยากรที่สำคัญและโดดเด่นเป็นที่รู้จักได้แก่แม่น้ำบางปะกง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้มีสถาปัตยกรรมที่สำคัญได้แก่ วัดสนามจันทร์ วัดผาฉัตราราม และวัดบ้านโพธิ์ พื้นที่ส่วนใหญ่จะใช้ในการประกอบอาชีพด้วยการทำนา แปลงเกษตร และเลี้ยงสัตว์ อาทิ ปลา กุ้ง และไก่ เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2560 เกิดการรวมตัวของเกษตรกรเป็นคนรุ่นใหม่และเป็นสมาชิกกลุ่ม Young Smart Farmer เกษตรกรที่มีความโดดเด่น ในการประกอบอาชีพเกษตรกรได้แก่กลุ่มที่ทำฟาร์มเมलोंแบบอินทรีย์ บ้านสวนเมलों อ.บ้านโพธิ์ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ที่ หมู่ 1 ตำบลท่าพลับ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัด

จะเชิงเทรา ห่างจากแม่น้ำบางปะกงประมาณ 300 เมตร และ 10.3 กิโลเมตร จากจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นเกษตรกรคนรุ่นใหม่ได้นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยระบบการจัดการเพาะปลูก ซึ่งลดต้นทุนด้านแรงงานคนในการดูแล ผลผลิตเมล่อนมีความเป็นเอกลักษณ์ด้านรสชาติที่มีความเค็มเล็กน้อยเฉพาะพื้นที่บ้านสวนเมล่อน

ผลการค้นหาอัตลักษณ์ได้กำหนดเกณฑ์ย่อย ได้แก่ การสื่อถึงสถานที่ตั้งในการทำเกษตร แสดงถึงผลผลิตในการดำเนินการ

การนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้ สื่อถึงเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ทั้งนี้ได้กำหนดทางเลือกที่ใช้เป็นหัวข้อสำหรับนำเสนอการออกแบบที่มาจากข้อมูลของพื้นที่ทำกิจกรรมของกลุ่มบ้านสวนเมล่อน อำเภอบ้านโพธิ์ คือ เกษตรอินทรีย์ชิดแม่น้ำบางปะกง สวนเมล่อนอินทรีย์ ชิดแม่น้ำบางปะกง เกษตรอินทรีย์จากกลุ่ม YSF จ.ฉะเชิงเทรา โดยมีการประมวลผลตามขั้นตอนของวิธี AHP แสดงดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การหาผลรวมแนวตั้งของแต่ละเกณฑ์ย่อยที่สื่อถึงบ้านสวนเมล่อน อำเภอบ้านโพธิ์

ปัจจัย	สื่อถึงสถานที่ตั้งในการทำเกษตร	แสดงถึงผลผลิตในการดำเนินการ	นำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้	สื่อถึงเอกลักษณ์	เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป
สื่อถึงสถานที่ตั้งในการทำเกษตร	1.0	8.0	0.1	0.1	0.1
แสดงถึงผลผลิตในการดำเนินการ	0.1	1.0	0.1	0.1	0.1
นำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้	9.0	9.0	1.0	0.1	0.1
สื่อถึงเอกลักษณ์	8.0	8.0	9.0	1.0	3.0
เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป	9.0	9.0	7.0	8.0	1.0
รวม	27.1	35.0	17.2	9.4	4.3

ตารางที่ 2 การ Normalization เกณฑ์ย่อยที่สื่อถึงบ้านสวนเมล่อน อำเภอบ้านโพธิ์

ปัจจัย	สื่อถึงสถานที่ตั้งในการทำเกษตร	แสดงถึงผลผลิตในการดำเนินการ	นำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้	สื่อถึงเอกลักษณ์	เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป	ผลรวม
สื่อถึงสถานที่ตั้งในการทำเกษตร	0.04	0.23	0.01	0.01	0.03	0.31
แสดงถึงผลผลิตในการดำเนินการ	0.00	0.03	0.01	0.01	0.03	0.08
นำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้	0.33	0.26	0.06	0.01	0.03	0.69
สื่อถึงเอกลักษณ์	0.29	0.23	0.52	0.11	0.69	1.84
เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป	0.33	0.26	0.41	0.85	0.23	2.08
ผลรวมแนวตั้ง	1	1	1	1	1	

ตารางที่ 3 การ Normalization เกณฑ์ย่อยและการถ่วงน้ำหนักเกณฑ์ย่อยที่สื่อถึงบ้านสวนเมล่อน

ปัจจัย	Normalization	ค่าน้ำหนัก (%)
สื่อถึงสถานที่ตั้งในการทำเกษตร	0.06	6%
แสดงถึงผลผลิตในการดำเนินการ	0.02	2%
นำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้	0.14	14%
สื่อถึงเอกลักษณ์	0.37	37%
เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป	0.42	42%

จากตารางที่ 3 ผลการคำนวณ อัตลักษณ์ของกลุ่มควรสื่อถึงปัจจัยที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 42 ซึ่งจะถูกพิจารณาสำหรับการกำหนดเป็นปัจจัยตัวเลือกในการถ่วงน้ำหนัก

ดังตารางที่ 4 การสื่อถึงเอกลักษณ์คิดเป็นร้อยละ 37 และนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้คิดเป็นร้อยละ 14 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การถ่วงน้ำหนักเกณฑ์ย่อยและตัวเลือกที่เด่นของบ้านสวนเมลอน อำเภอบ้านโพธิ์

ปัจจัย	เกณฑ์อินทรีย์ซิดแมนน้ำ บางปะกง		สวนเมลอนอินทรีย์ซิดแมนน้ำ บางปะกง		เกณฑ์อินทรีย์จากกลุ่ม YSF จ.ฉะเชิงเทรา	
	Normalization	%	Normalization	%	Normalization	%
สื่อถึงสถานที่ตั้งในการทำเกษตร	0.17	6	2.12	71	0.7	23
แสดงถึงผลผลิตในการทำเกษตร	0.2	7	2.16	72	0.64	21
นำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้	0.17	6	2.1	70	0.74	24
สื่อถึงเอกลักษณ์	0.17	6	2.14	71	0.68	23
เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป	0.16	6	2.12	71	0.7	23
รวม	0.87	31	10.64	355	3.46	114
ร้อยละ	-	6.2	-	71	-	22.8

ผลการคำนวณจากหลักเกณฑ์ย่อยและตัวเลือก สำหรับการนำมากำหนดแนวคิดในการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มบ้านสวนเมลอน จากตารางที่ 4 พบว่า ตราสัญลักษณ์ควรแสดงถึงสวนเมลอนอินทรีย์ซิดแมนน้ำบางปะกงมีค่าคะแนนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 71 และการสื่อถึงเกณฑ์อินทรีย์จากกลุ่ม YSF จ.ฉะเชิงเทรา และเกณฑ์อินทรีย์ซิดแมนน้ำบางปะกง คิดเป็นร้อยละ 22.8 และ 6.2 ตามลำดับ จึงได้ออกแบบสัญลักษณ์ที่สื่อถึงสวนเมลอนอินทรีย์และเป็นสวนเมลอนที่อยู่ซิดแมนน้ำบางปะกง โดยมีการร่างแบบและคัดเลือกแบบจากการประเมิน โดยนักวิชาการ นักออกแบบและสมาชิกบ้านสวนเมลอน อำเภอโพธิ์

ดังภาพที่ 1 และได้แสดงเกณฑ์และค่าคะแนนประเมิน ดังตารางที่ 5

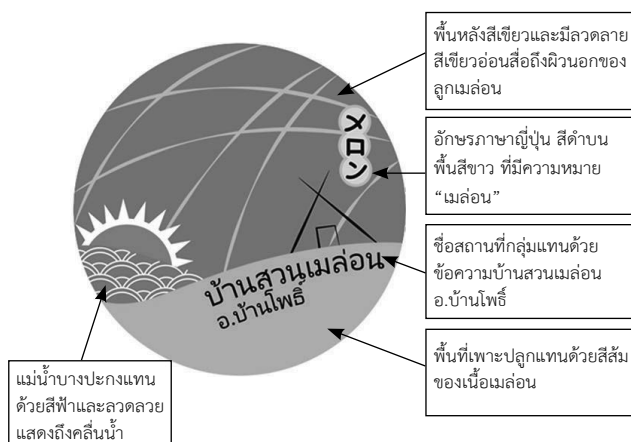
ภาพที่ 1 การแสดงสัญลักษณ์ตามแนวคิดการออกแบบที่สื่อถึงสวน เมล่อนอินทรีย์ซิดแมนน้ำบางปะกง

ตารางที่ 5 ผลประเมินการออกแบบสัญลักษณ์บ้านสวนเมลอน อำเภอบ้านโพธิ์

	รายการ		SD
1	ตราที่สื่อถึงที่ตั้งของพื้นที่เกษตรกรรม	4.2	0.45
2	ตราสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงอาชีพกลุ่ม	4.6	0.55
3	ตราที่สื่อถึงผลผลิตที่เกิดจากเกษตรกรรม	4.6	0.55
4	ตราที่สะท้อนถึงความเป็นเครือข่าย	4.2	0.84
5	ตราสัญลักษณ์ที่มีความสวยงาม	4.6	0.89
6	ตราที่มีความเป็นเอกลักษณ์	4.4	0.55
7	ตราสัญลักษณ์ดูเรียบง่าย	4.6	0.55
8	จดจำได้ง่าย	4.4	0.55
9	ตรามีรูปแบบที่โดดเด่น	4	0.71
10	ภาพโดยรวมตราสัญลักษณ์สื่อความหมายได้ดี	4.2	0.84
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.38	0.64

ผลการประเมินการออกแบบตราสัญลักษณ์ของ บ้านสวนเมलों อำเภอบ้านโพธิ์ มีค่าเฉลี่ยรวม 4.38 ซึ่งมีหัวข้อในการประเมินการออกแบบตราสัญลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงอาชีพกลุ่มสื่อถึงผลผลิตที่เกิดจากเกษตรกรรม มีความสวยงามและดูเรียบง่าย มีค่าเฉลี่ยคะแนน 4.6 อัตลักษณ์ของพื้นที่ซึ่งจะนำมาสร้างเป็นตราสัญลักษณ์ควรเลือกสิ่งที่สามารถสื่อและสร้างการจดจำได้ง่าย เป็นทุนของพื้นที่ซึ่งไม่จำเป็นต้องลงทุนการสร้างชิ้นใหม่ (นิรมล ขมหวาน. 2557; วิไลวรรณ ทวีศรี. 2560) ที่อาจมาจากวิถีชีวิตของท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี แบบแผนอาคารสถาปัตยกรรม

นอกจากนี้อัตลักษณ์อาจสื่อถึงสถานที่สำคัญของจังหวัด (เบญจวรรณ สุพันธ์ทอง. 2555) โดยเฉพาะ สิ่งที่คุณนึกถึงเป็นอันดับแรก หรือสิ่งดึงดูดความสนใจ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะ (นุชนาฏ เชียงชัย. 2558) นอกจากนี้ยังสามารถนำเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สำคัญถูกใช้เป็นทางเลือกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ได้ (เกษม ภูณาศรี และคณะ. 2560)

ภาพที่ 2 ตราสัญลักษณ์บ้านสวนเมलों อำเภอบ้านโพธิ์

จากภาพที่ 2 ตราสัญลักษณ์ซึ่งมีแนวคิดการออกแบบที่สื่อถึงสวนเมलोंอินทรีย์ชนิดแม่น้ำบางปะกง โดยแสดงถึงพื้นที่ของการทำเกษตรด้วยพื้นที่สีส้ม ขีดแม่น้ำบางปะกงที่แสดงลวดลายสีขาวบนพื้นสีฟ้ามีค่าสี C 62%, M 24%, Y 0% และ K 0% พระอาทิตย์โผล่ขึ้นที่ขอบแม่น้ำแสดงสีส้มมีค่าสี C 0%, M 67%, Y 100% และ K 0% พื้นหลังใช้สีเขียวภายใต้ลายกราฟิกที่สื่อถึงผิวภายนอกของผลเมलोंแสดงค่า C 59%, M 20%, Y 100% และ K 3% ตราแสดงตัวอักษรภาษาญี่ปุ่นสีดำบนพื้นสีขาวที่มีความหมายว่า “เมलों” และนอกจากนี้ได้แสดงชื่อบ้านสวนเมलों อ. บ้านโพธิ์ แบบอักษร “Leelawadee” บนพื้นที่สีส้มด้วยค่าสี C 2%, M 31%, Y 87% และ K 0% ซึ่งแสดงถึงลักษณะของสีเนื้อของเมलोंสาย

พันธุ์ที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบ้านสวนเมलों การศึกษาในครั้งนี้ถูกนำไปใช้ประกอบในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เช่น ทำป้ายสินค้า ลวดลายบนของที่ระลึก เช่น เสื้อ หมวก กระเป๋า และถุงใส่สบู่ เป็นต้น

ภาพที่ 3 ตัวอย่างป้ายสินค้าสำหรับติดกับลูกเมलोंที่แสดงผลผลิตจากบ้านสวนเมलों อ.บ้านโพธิ์

ภาพที่ 4 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากการออกแบบตราสัญลักษณ์อภิปรายผล

อภิปรายผล

ในพื้นที่อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีบริบทที่โดดเด่นหลายประการ ทั้งที่เป็นแหล่งธรรมชาติ และสิ่งปลูกสร้างอย่างใดก็ได้ ตัวเลือกที่สามารถสื่อสารได้ดีและไม่จำเป็นต้องลงทุนคือ แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งแม่น้ำบางปะกง ซึ่งเป็นที่รู้จัก ดังนั้น อัตลักษณ์ของพื้นที่จึงเลือกสิ่งที่สามารถสื่อและสร้างการจดจำได้ง่าย คือ การแสดงถึงสิ่งที่เป็นทุนของพื้นที่ ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง ซึ่งไม่จำเป็นต้องลงทุนหรือสร้างชิ้นใหม่ สอดคล้องกับงานของ นิรมล ขมหวาน (2557) และวิไลวรรณ ทวีศรี (2560) ที่แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนจากวิถีชีวิตของท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี แบบแผนอาคารสถาปัตยกรรม โดยพิจารณาถึงอัตลักษณ์สื่อถึงสถานที่สำคัญของจังหวัด (เบญจวรรณ สุพันธ์ทอง, 2555) โดยพิจารณาถึงสิ่งที่คุณนึกถึงเป็นอันดับต้นๆ หรือสิ่งดึงดูดความสนใจ ซึ่งอาจจะเป็นทั้งแหล่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตามข้อเสนอแนะ

จาก นุชนาฏ เชียงชัย (2558) นอกจากนี้ยังสามารถนำเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สำคัญถูกใช้เป็นทางเลือกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ตามข้อเสนอของเกษม ภูณาศรี และคณะ (2560)

ภาพรวมของตราสัญลักษณ์ต้องการสื่อให้สามารถรับรู้ถึงความเป็นธรรมชาติโดยเลือกสีที่เน้นถึงลูกเมลอนที่มีผิวสีเขียวและเนื้อในสีส้ม โดยแสดงด้วยพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ติดกับแม่น้ำบางปะกงที่ถูกแสดงลดทอนของแม่น้ำสีขาวย่นพื้นที่สีฟ้า สร้างความสดใสและรุ่งเรืองจากแสงของพระอาทิตย์ที่โผล่ขึ้นเหนือขอบของแม่น้ำ แสดงตัวอักษรภาษาญี่ปุ่นสีดำบนพื้นสีขาวที่มีความหมายว่า “เมลอน” และนอกจากนี้ได้แสดงชื่อบ้านสวนเมลอน อ.บ้านโพธิ์ การออกแบบเน้นความเรียบง่ายตามข้อชี้แนะ รจนา จันทราสา และ ภาณุ พัฒนปณิธิพงศ์ (2554)

ข้อเสนอแนะ

ตราสัญลักษณ์สำหรับงานนี้มีการศึกษาและออกแบบให้มีความเฉพาะสำหรับบ้านสวนเมลอน อำเภอบ้านโพธิ์ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมสินค้าของกลุ่ม Young smart farmer ส่วนหนึ่งซึ่งมีผลผลิตที่มีทั้งความเหมือนและแตกต่างกันหลายชนิด ดังนั้นเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะจึงควรมีการศึกษาและสร้างตราสัญลักษณ์ให้เหมาะสมกับผู้ผลิตรายอื่นๆ เพื่อขยายตลาดในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เกษม ภูณาศรี ชินดา พันธุ์มณี สมบัติ สิงขรราช สุภา สุเทพ และดวงตา สุเทพ. (2560). การเลือกเอกลักษณ์ท้องถิ่นสำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยพู่. *Journal and community development research (Humanities and Social Sciences)*, 10(4) : 86-97.
- กองแผนงาน กรมพัฒนาชุมชน. (2561). เข้าถึงได้: <https://plan.cdd.go.th/actionplan63> [1 ม.ค. 2561].
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer รอบที่ 1. สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา*.
- จินดา แปบติบ. (2556). วาทกรรมอัตลักษณ์ไทใหญ่ชุมชนบ้านเมาะหลวง ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. *Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao*. Vol. 1, No. 2.

นิรมล ขมหวาน. (2557). อัตลักษณ์ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2: 1-13.

นุชนาฏ เชียงชัย. (2558). *การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร. 111.

เบญจวรรณ สุพันธ์ทอง. (2555). *การใช้อัตลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ประชิด ทิณบุตร ธีระชัย สุขสวัสดิ์ และอดิสรณ์ สมนึกแทน. (2559). การออกแบบพัฒนาตราสัญลักษณ์และรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยนาท. *วารสารวิชาการ ศิลปสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1.

รจนา จันทราสา และภาณุ พัฒนปณิธิพงศ์. (2554). *การพัฒนาตราสัญลักษณ์และรูปแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าว อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม*. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554. การพัฒนาอนาคตชนบทไทย : ฐานรากที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน. 27-29 มกราคม 2554. 342-348.

วิไลวรรณ ทวีศรี. (2560). อัตลักษณ์ชุมชน : แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารศิลปะการจัดการ*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2: 63-74.

อมรรัตน์ บุญสว่าง. (2559). การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมสินค้าอาหารเอกลักษณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*. Vol. 13 No. 2

ภาพลักษณ์ การสื่อสาร : การขยายตลาดการท่องเที่ยวต่างชาติดอย่างยั่งยืน Communications Images : Sustainable expansion of forienge tourism market

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชฤดี รุ่ยใหม่

Asst.Prof.Nuchruedee Ruimai

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Faculty of Management Science, Suan Dusit University

Abstract

Tourism is one of the main industries that generates income into Thailand in last 10 years. The growth of the tourism industry help other related businesses grow, help develop the economy and society of the country. Aside from fierce competition in the tourist market, Covid-19 disease that occurs severely affecting the tourism business ,resulting in adjustment of tourism promotion strategies such as finding new markets .Important information that must be used in planning to expand the tourism market is the image of Thailand from foreign tourists. The development of good communication plans will lead to sustainable customer retention in the future.

Keywords : Communications, Images, tourism market

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้เข้าประเทศไทย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ช่วยให้ธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเติบโต และยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในภาพรวม นอกจากการแข่งขันอย่างรุนแรงในตลาดท่องเที่ยวแล้ว สถานการณ์โรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบธุรกิจท่องเที่ยวอย่างรุนแรง ทำให้ต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น หาดตลาดใหม่ และข้อมูลสำคัญที่ต้องนำมาใช้ในการวางแผนเพื่อขยายตลาดการท่องเที่ยวคือภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาของนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้นเอง การพัฒนาแผนสื่อสารที่ดีจะนำไปสู่การรักษาลูกค้าอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

คำสำคัญ : การสื่อสาร ภาพลักษณ์ ตลาดท่องเที่ยว

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญสาขาหนึ่ง ซึ่งทำรายได้เข้าประเทศเป็นมูลค่ามหาศาลติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปี และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ จะเห็นจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวประเทศไทย ในปี 2562 จำนวนทั้งสิ้น 39.77 ล้านคน เพิ่มขึ้น 7% รายได้รวมจากการท่องเที่ยว 1.96 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้น 4% (สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561)

การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวส่งผลให้ธุรกิจการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องขยายตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ ธุรกิจโรงแรมและเกสต์เฮาส์ ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม การผลิตและค้าขายของที่ระลึก บริการรถเช่า สถานที่จอดรถ เป็นต้น ธุรกิจต่างๆ ดังกล่าวก่อให้เกิดการจ้างงานและยังเป็นกลไกที่สำคัญ ในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาคอีกด้วย

สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.) ได้คาดการณ์ว่า ในปี 2563 จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 40.7 ล้านคน เพิ่มขึ้น 2.73% จากปี 2562 สร้างรายได้จำนวน 1.93 ล้านล้านบาท (สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561) จากเหตุการณ์โรคไวรัสโคโรนา หรือ โควิด-19 ระบายนับจากปลายเดือน มกราคม 2563 ที่ผ่านมา ทำให้การเดินทางทั่วโลกหยุดชะงักกระทบกับธุรกิจท่องเที่ยวโดยตรง เกือบ 100% ประเทศที่มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวจึงกระทบต่อรายได้ประชาชาติ รวมทั้งสภาวะการจ้างงานในประเทศเป็นอย่างมาก การเร่งฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางแก่ประชากรโลก จึงเป็นความหวังในการกลับมาเดินทางไปมาหาสู่และธุรกิจท่องเที่ยวกลับมาเติบโตอีกครั้ง ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับตลาดท่องเที่ยวที่กำลังจะกลับมาดำเนินการได้ใหม่ การวางแผนสื่อสารการตลาดเพื่อรักษานักท่องเที่ยวในตลาดเดิม และขยายตลาดการท่องเที่ยวไปยังตลาดใหม่จึงเป็นประเด็นที่ต้องทำอย่างเร่งด่วนเพื่อฟื้นฟูอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยและรายได้รวมของประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวไทยในสายตาต่างชาติ

ภาพลักษณ์ (Image) ตามความหมายของพจนานุกรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งนี้นักฝันหรือมีความเข้าใจว่าเป็นอย่างนั้นหรืออย่างนี้ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2548) สำหรับลอว์สัน และ โบต์-โบวี (Lawson & Baud-Bovy) นั้นเห็นว่าภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่แสดงถึงความรู้ ความประทับใจ ทัศนคติ จินตนาการ อารมณ์และความนึกคิดซึ่งแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคนมีต่อสิ่งต่างๆ พรทิพย์ พิมลสินธุ์ นิยามว่า ภาพลักษณ์เป็นผลรวมของการสะสมของการรับรู้ซึ่งอาจมีทั้งความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉยๆ ภาพลักษณ์จะเปลี่ยนแปลงไปถ้าการรับรู้ใหม่แปลกแยกจากการรับรู้เดิม และภาพลักษณ์จะมีความชัดเจนมากขึ้นหากการรับรู้ใหม่ยืนยันหรือสอดคล้องกับการรับรู้เดิม การให้คำนิยามคำว่าภาพลักษณ์ค่อนข้างยาก ทั้งนี้เพราะภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่สะท้อนการรับรู้ซึ่งเฉพาะเจาะจง และเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์หรือความรู้สึกของแต่ละบุคคล ที่สำคัญภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเท่านั้น แต่ยักรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อบริการนักท่องเที่ยวด้วย เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สนามกอล์ฟ (พรทิพย์ พิมลสินธุ์, 2551, หน้า 6)

หนึ่งในปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว คือภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ การมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ การขนส่งสาธารณะที่สะดวกสบาย

การบริการที่ดี นับเป็นภาพลักษณ์ในทางบวกที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งสิ้น มีข้อมูลจากงานวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเมืองไทยในสายตาต่างชาติมากมาย เช่น

ผลการวิจัยจากสาขาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยเทคโนโลยีราชมงคลการวิเคราะห้ เรื่อง แรงจูงใจในการท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว : กรณีศึกษานักท่องเที่ยวชาวเกาหลี (2551) งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเดินทางและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวเกาหลี พบว่าแรงจูงใจหลักที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องการเดินทางท่องเที่ยวได้แก่ ความชอบสนุกสนานและการพักผ่อน การชอบค้นหาประสบการณ์ใหม่ๆ และ การชอบเข้าสังคมพบปะผู้คน ส่วนปัจจัยดึงดูดให้กลุ่มตัวอย่างเดินทางท่องเที่ยวมายังประเทศไทยได้แก่ ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านราคา ความปลอดภัยและความสะอาด

สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.) (2561) รายงานการวิเคราะห์ทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่างชาติจากแหล่งข้อมูลสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Data) พบว่า 81% มีทัศนคติไปในทางบวกต่อภาพรวมของประเทศไทย ส่วนเมืองท่องเที่ยวไทยที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมีทัศนคติไปในทางบวกมากที่สุด คือ กระบี่ (96%) รองลงมา คือ ภูเก็ต (93%) และน้อยที่สุดคือ พัทยา (76%) ขณะที่ทัศนคติไปในทางลบมากที่สุด คือ พัทยา (24%) รองลงมา คือ กรุงเทพฯ (19%) และน้อยที่สุด คือ กระบี่ (4%) ส่วนทัศนคติต่อภาพรวมของ “อาหารไทย” ที่มีการพูดถึงโดยนักท่องเที่ยว พบว่า 35% มีทัศนคติไปในทางบวกต่ออาหารไทย นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่อง ความเป็นจริงกับภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมีต่อเมืองไทย ของนุชฤดี รุ่ยใหม่ (2560) พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มีภาพลักษณ์เกี่ยวกับเมืองไทยก่อนมาท่องเที่ยวเมืองไทยในระดับดีมากแทบทุกด้าน โดยภาพลักษณ์ด้านอาหารที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภาพลักษณ์ด้าน บริการที่ดี ราคาอาหารสมเหตุสมผล ราคาที่พักเหมาะสม และค่าครองชีพถูกตามลำดับ และหลังจากมาท่องเที่ยวเมืองไทยมีภาพจริงเกี่ยวกับเมืองไทยในระดับดีมากแทบทุกด้าน โดยภาพจริงด้านอาหารที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านราคาอาหารสมเหตุสมผล บริการที่ดี ราคาที่พักเหมาะสม และแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนภาพลักษณ์ของเมืองไทยหลังจากได้มาท่องเที่ยว ด้านที่ลดลงมากที่สุด คือ ด้านอาหารที่หลากหลาย ขณะที่ภาพลักษณ์ด้านที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นหลังจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาเมืองไทยมากที่สุด คือ ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเมืองไทย ได้แก่ ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวปัจจัยด้านราคา ความปลอดภัยและความสะอาด ภาพลักษณ์ที่ดีด้านอาหารที่หลากหลาย ภาพลักษณ์ด้านบริการที่ดี ราคาอาหารสมเหตุราคาที่พักเหมาะสม และค่าครองชีพถูก ส่วนเมืองท่องเที่ยวไทยที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติไปในทางบวกมากที่สุด คือ กระบี่ รองลงมา คือภูเก็ต และน้อยที่สุด คือ พัทยา (นุชฤดี รุ่ยใหม่, 2560)

แนวความคิดการตลาดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่จับต้องไม่ได้ ไม่เห็นกระบวนการผลิตและไม่สามารถเห็นสินค้าหรือผลผลิตได้ชัดเจน แต่การท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานของธุรกิจหลายประเภทเข้าด้วยกัน ทั้งด้านสถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม สายการบิน รถโดยสาร ร้านอาหาร ของที่ระลึก และการบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย การตลาดการท่องเที่ยวจึงมีลักษณะที่แตกต่างจากการตลาดของธุรกิจหรือสินค้าทั่วไป เพราะต้องอาศัยความร่วมมือและพึ่งพิงกันของธุรกิจที่เกี่ยวข้องรวมๆ กัน การตลาดการท่องเที่ยวเป็นการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว (อุปสงค์) และการจัดองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (อุปทาน) ให้สอดคล้องกับอุปสงค์ โดยมีส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยง ซึ่งประกอบด้วย

1. ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)

หมายถึง ปัจจัยทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ และต้องใช้ประกอบกันเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และเป็นกลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างความสำเร็จในด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ปัจจัย (4P's) ได้แก่

1.1 ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Product) ได้แก่ บริการนำเที่ยว รายการท่องเที่ยว โรงแรม ตัวเครื่องบิน รถโดยสาร และสถานที่ท่องเที่ยว

1.2 ราคา (Price) ได้แก่ ราคาของผลิตภัณฑ์และบริการ ค่าบริการนำเที่ยว ค่าตัวเครื่องบิน ค่าที่พัก ค่าเข้าชมสถานที่หรือการแสดงต่างๆ เป็นต้น

1.3 สถานที่ (Place) ได้แก่ บริษัทท่องเที่ยว (Travel Agent) และตัวแทนจำหน่ายของโรงแรม การแสดง สถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ เป็นต้น

1.4 การส่งเสริมการขาย (Promotion) ได้แก่ การจัดกลุ่มพันธมิตรทางการค้า (Consortium) การลดราคา การให้ผ่อนชำระ การแถมบริการหรือของขวัญ เป็นต้น

2. ลักษณะของตลาดการท่องเที่ยว

ตลาดการท่องเที่ยวเป็นตลาดบริการที่ลูกค้า มีอิสระในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการมากที่สุด องค์ประกอบของตลาดมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้ (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2542)

2.1 ผู้ซื้อ ได้แก่ นักท่องเที่ยว นักทัศนจร ซึ่งมีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวและบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงสูงมาก เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม สมัยนิยม รสนิยม ทัศนคติ ประสบการณ์ส่วนตัวของนักท่องเที่ยว และเหตุการณ์สำคัญอื่นๆ ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน และควบคุมไม่ได้ เช่น ภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ โรคระบาด สถานการณ์ทางการเมือง เป็นต้น

2.2 ผู้ขาย ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจจัดหาสินค้าและบริการท่องเที่ยว (Travel Suppliers) เช่น โรงแรม ที่พัก สายการบิน บริการอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่และแหล่งท่องเที่ยว การแสดง โชว์ต่างๆ หรือบริการอื่นในสายสินค้าเดียวกัน โดยขายให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง (Direct Sales) ผู้ผลิตรายการนำเที่ยวแบบเหมาจ่าย (Tour Operator) และบริษัทตัวแทนจำหน่าย (Travel Agent) ผู้ผลิตรายการนำเที่ยวแบบเหมาจ่าย และบริษัทตัวแทนจัดจำหน่าย เป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในเวลาเดียวกัน ทำหน้าที่คล้ายนายหน้าในการขายสินค้า จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวและลูกค้ากลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและพฤติกรรมผู้บริโภคนอกจากนี้จะต้องมีความรู้ถึงลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันของสินค้าท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และสามารถผสมผสานผลิตภัณฑ์และทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม

2.3 สินค้าและบริการ หรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

2.3.1 สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เช่น ภูเขา ทะเล น้ำตก ลำธารภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

2.3.2 สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

2.3.3 สิ่งก่อสร้างสำคัญ เช่น อนุสาวรีย์สถาปัตยกรรมศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สวนสนุก เป็นต้น

2.3.4 สิ่งดึงดูดทางวัฒนธรรมและสังคม ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น ศาสนา ภาษา ศิลปะ ประเพณีการแสดง เทศกาล สิ่งบันเทิงต่างๆ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย เป็นต้น

2.3.5 บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว เช่น ท่าอากาศยาน สายการบิน ยานพาหนะ ถนนหนทาง ที่พัก โรงแรม บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา ร้านอาหารของที่ระลึก เป็นต้น

ความต้องการท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ความต้องการปัจจุบัน (Actual Demand) หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความพร้อมและความต้องการท่องเที่ยวอยู่แล้วมีความสามารถซื้อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและเดินทางท่องเที่ยวได้ทันที
2. ความต้องการที่มีแนวโน้ม (Potential Demand) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มจะเดินทางอยู่แล้ว แต่ยังขาดความพร้อม เช่น กำลังทรัพย์ เวลาว่าง และสุขภาพที่ดี เป็นต้น
3. ความต้องการที่อาจเกิดขึ้นได้ (Deferred Demand) หมายถึง ความต้องการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในใจ ทุกคน แต่ยังขาดข้อมูล การกระตุ้นและชักจูง ความต้องการแบบนี้อาจกระตุ้นได้จากการให้ข้อมูลที่

อุปสงค์ของการท่องเที่ยว (Tourism Demand)

การเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิต ในสังคมจากการวิจัยในอดีตแสดงให้เห็นว่า การเดินทางมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ การศึกษา รวมทั้งการใช้ชีวิตอย่างคนเมือง การเดินทางท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากหลายปัจจัย ทั้งรายได้ที่เพิ่มขึ้น การที่ผู้หญิงมีรายได้เพิ่มขึ้น ขนาดของครอบครัวเล็กลง การแพทย์ที่ก้าวหน้าทำให้คนมีอายุยืนขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การมีรายได้และระดับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอาชีพและการมีเวลาว่างเพิ่มขึ้น การพัฒนาทางด้านคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร ตลอดจนการแลกเปลี่ยนด้านต่างๆ ในโลกยุคใหม่

2. ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ความพร้อมของอุปทาน (Supply) การท่องเที่ยว ทรัพยากรทางท่องเที่ยว ราคาการท่องเที่ยว กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความปลอดภัย มิดเดิลตัน (Middleton, 1995) ได้สรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยวไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factors) สภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่นและประเทศย่อมมีผลกระทบต่อการซื้อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระดับอุปสงค์มากหรือน้อย ประเทศที่มีเศรษฐกิจดีย่อมเอื้ออำนวยให้มีคนเดินทางท่องเที่ยวมากเพื่อไปพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อธุรกิจ ประชุม หรือศึกษาหาความรู้

2. ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ (Demographic Factors) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ ขนาดและองค์ประกอบของครอบครัว อายุ เพศ การศึกษา ระดับรายได้ อาชีพ ประสบการณ์

ซึ่งโดยรวมแล้วมีผลต่อรูปแบบของอุปสงค์และปริมาณการซื้อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

3. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ (Geographic Factors) ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศที่อยู่อาศัยทำให้นักท่องเที่ยวแต่ละชาติแตกต่างกัน และเป็นสิ่งกำหนดจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวต้องการไปหาประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากที่เคยอยู่ประจำ

4. ปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคม (Socio-cultural Factors) ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมจะหล่อหลอมความคิดรสนิยม และทัศนคติของการบริโภคผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่ต่างกัน

5. ปัจจัยทางการเปรียบเทียบราคา (Comparative Prices Factors) การเปรียบเทียบราคาการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวมีอุปสงค์แตกต่างกัน ราคาจะแสดงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ต่างกัน เมื่อประกอบกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมแล้ว จะทำให้อุปสงค์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน

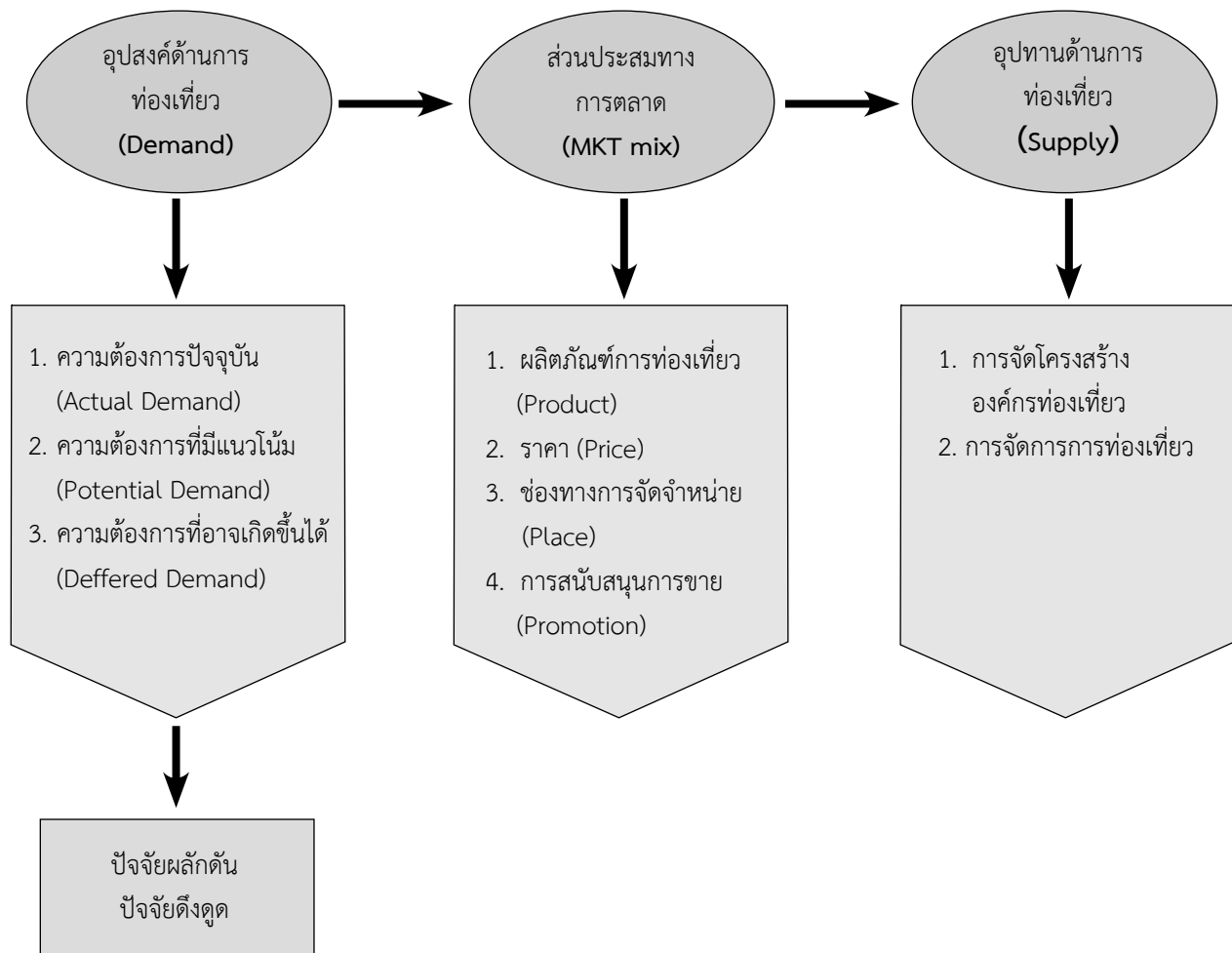
6. ปัจจัยด้านการเคลื่อนย้ายส่วนบุคคล (Personal Mobility Factors) ความสามารถในการเดินทางของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีมากขึ้นโดยสามารถขับรถส่วนตัวท่องเที่ยวภายในประเทศ หรือข้ามพรมแดนประเทศที่อยู่ติดกันได้ง่ายขึ้น ความสามารถในการใช้ภาษาและข้อมูลที่พร้อมในการเดินทาง ทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบอิสระด้วยตัวเอง (Free Independent Travel : FIT) นอกเหนือจากการท่องเที่ยวแบบที่ต้องมีคนดูแลมากขึ้น

7. ปัจจัยทางการเมืองและกฎหมาย (Government/Regulatory Factors) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง นโยบาย แผนกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ทำให้มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลง หรือมีรูปแบบที่แตกต่างกัน

8. ปัจจัยทางการสื่อสารมวลชน (Media Communications) ข้อมูลข่าวสารทุกชนิดจากสื่อมวลชน สามารถสร้างความเชื่อถือ มั่นใจ และความพร้อมในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

นอกจากปัจจัยต่างๆ ข้างต้นแล้ว เทคโนโลยีทางการสื่อสารและการคมนาคม (Technology of Communication and Transportation) ก็ทำให้อุปสงค์การเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เนื่องจากสามารถติดต่อด้านต่างๆ ได้สะดวก เช่น จองตั๋วเครื่องบินที่พักรถ ยานพาหนะ ทางอินเทอร์เน็ต การมีเครื่องบินโดยสารที่ปลอดภัย สายการบินราคาถูก (Low Cost Airline)

จากข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทานด้านการตลาดการท่องเที่ยวข้างต้น สามารถเขียนแผนผังได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนผังอุปสงค์อุปทานด้านการท่องเที่ยว
ที่มา : นุชฤดี รุ่ยใหม่ (2563)

จากแผนผังสามารถนำข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยมาอธิบายได้ ดังนี้

1. ด้านอุปสงค์ (Demand) ทั้งความต้องการปัจจุบัน (Actual Demand) ความต้องการที่มีแนวโน้ม (Potential Demand) และความต้องการที่อาจเกิดขึ้นได้ (Deferred Demand) ต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในการกระตุ้นทั้งสิ้นความต้องการปัจจุบัน อาจกระตุ้นด้วยข่าวสารปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วงต่างๆ เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจที่เร็วขึ้น ความต้องการที่มีแนวโน้ม กระตุ้นด้วยข้อมูลการส่งเสริมการขาย และความต้องการที่อาจเกิดขึ้น กระตุ้นด้วยความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลที่เป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเมืองไทย ซึ่งปัจจัยดึงดูด ที่เป็นปัจจัยหลักที่ต้องนำมาใช้คือ ด้านความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านราคา และความปลอดภัยและความสะอาด นั่นเอง

2. ด้านส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) อธิบายได้ ดังนี้

2.1 ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Product) ประกอบด้วย การนำเสนอ (Presentation) บริการ (Service Element) และตราสินค้าหรือยี่ห้อ (Branding) เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เช่น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริการที่ดี สถานที่ปลอดภัย เมืองสะอาด อาหารหลากหลาย โรงแรมที่ยอดเยี่ยม

2.2 ราคา (Price) ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีการตั้งราคา นโยบายและกลยุทธ์กำหนดราคา ได้แก่ การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ในประเด็นต่างๆ เช่น ราคาที่พึงเหมาะสม ความคุ้มค่าในการซื้อปี้ง ราคาอาหารสมเหตุสมผล ราคาบริการสมเหตุสมผล ราคาการเดินทางสมเหตุสมผล ค่าครองชีพถูก

2.3 สถานที่ (Place) หมายถึง ช่องทางการจัดจำหน่าย และการกระจายสินค้า ข้อมูลเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เช่น แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง การจัดการภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยว แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว บริษัท นำเที่ยวที่ดี สายตัวแทนนักท่องเที่ยว

2.4 การสนับสนุนการขาย (Promotion) ประกอบด้วย การโฆษณา (Advertising) การประชาสัมพันธ์และการให้ข่าว (Public Relations and Publicity) และการส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) ข้อมูลเพื่อสร้างภาพลักษณ์ เช่น ส่วนลดห้องพัก กิจกรรมส่งเสริมการขาย กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและครอบครัว ส่วนลดการเดินทางการโฆษณาของหน่วยงานการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานการท่องเที่ยว และเทศกาลที่หลากหลาย

3. ด้านอุปทาน (Supply) คือการจัดโครงสร้างองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง บริการรวมทั้งการจัดการท่องเที่ยวที่อยู่บนข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มเป้าหมายนั่นเอง

ดังนั้น การวางแผนประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตานักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อรักษาลูกค้าเก่าและขยายกลุ่มลูกค้า จึงต้องใช้ข้อมูลพื้นฐานด้านอุปสงค์และอุปทานด้านการท่องเที่ยวเป็นข้อมูลหลักในการวางแผน เพื่อความสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวได้

แนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์

นิยามความหมายของการสื่อสาร การสื่อสาร (Communication) มีนักวิชาการที่ให้ความหมายของการสื่อสารตามความสำคัญที่แตกต่างกัน ดังนี้

แอทกิน (Atkin, R, E. & RICE, C.K, 1989) และคณะให้นิยามว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้ส่งสาร) ส่งสิ่งเร้า (โดยปกติเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน) เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ (ผู้รับสาร)

เดวิด เค เบอร์โล (Berlo, David K, 1960) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นการกระทำซึ่งเครื่องหมายอันแรก (สิ่งเร้า) ก่อให้เกิดเครื่องหมายอันที่สอง (ปฏิกิริยาตอบกลับ) ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้รับสิ่งเร้าเป็นรายๆ ไปว่า จะมีปฏิกิริยาตอบอย่างไรตามลักษณะนิสัยของเขา ซึ่งได้มาจากประสบการณ์การสื่อสารในอดีต

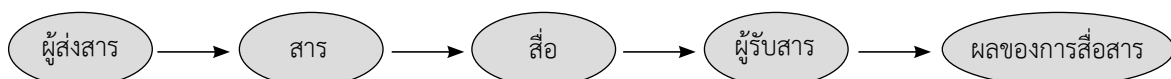
เดวิดโต้ (Devito, J.A, 2003) ให้นิยามว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการซึ่งสารถูกส่งจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร

แบบจำลอง และทฤษฎีการสื่อสาร

แบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์ (The Lasswell Model) ปี ค.ศ. 1948 ศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ชื่อ แฮโรลด์ ดี. ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) ผู้สนใจศึกษาการสื่อสารจากการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สร้างแบบจำลองจากการตั้งคำถาม 5 ประการ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์กับการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ดังนี้ (ประมะ สตะเวทิน, 2541)

1. ใคร (Who)
2. พูดอะไร (Say What)
3. ผ่านสื่อใด (In Which Channel)
4. กับใคร (Which Whom)
5. เกิดผลอย่างไร (With What Effect)

การสร้างแบบจำลองกระบวนการสื่อสารของลาสเวลล์ จึงเริ่มต้นที่ผู้ส่งสาร (ใคร) สาร (พูดอะไร) สื่อ (ผ่านสื่อใด) ผู้รับสาร (กับใคร) และผลของการสื่อสาร (เกิดผลอย่างไร)

ภาพที่ 2 แบบจำลองกระบวนการสื่อสารของลาสเวลล์
ที่มา : ประมะ สตะเวทิน (2541)

ในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้ส่งสารซึ่งหมายถึงองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ย่อมหวังผลจากการสื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวผู้/รับสาร ซึ่งหมายถึงนักท่องเที่ยว ตามแบบจำลองกระบวนการสื่อสารของลาสเวลล์ นอกจากนี้ในกระบวนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มีรูปแบบของกระบวนการสื่อสารทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารมวลชน

แนวคิดเรื่องพฤติกรรม的开รับข่าวสารของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ข้อมูลด้านพฤติกรรม的开รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว มีผลการวิจัยไว้มากมาย ดังนี้

งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการนำเสนอข่าวสารการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพของเมืองพัทยา ของ นุชฤดี รุ่ยใหม่ (2561) พบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มาด้วยตัวเอง มาเที่ยวเมืองไทยแบบมาคนเดียว สื่อที่มีอิทธิพลก่อนตัดสินใจมาเที่ยวเมืองไทย คือ เพื่อน รองลงมา คือ สื่อสังคมออนไลน์ ด้านเว็บไซต์ที่มีอิทธิพลก่อนตัดสินใจมาเที่ยวเมืองไทย คือ booking.com รองลงมา คือ tripadvisor.com และ viator.com นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านลบของเมืองพัทยาในระดับปานกลาง โดยข้อมูลข่าวสารด้านลบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข่าวการจี้ปล้น ข่าวการเป็นเมือง เช็กส์โชว์ นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เชื่อข้อมูลข่าวสารด้านลบของเมืองพัทยาในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่กลัวจากการข้อมูลข่าวสารด้านลบของเมืองพัทยาและมีผลกระทบในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ตัดสินใจจากข้อมูลข่าวสารด้านลบของเมืองพัทยาในระดับปานกลาง

งานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในการตัดสินใจเดินทางมา ท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ของ อิศระพงษ์ พลธานี (2561) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 26 - 35 ปีมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยมีรายได้ 751-1,500 บาท ต่อเดือน และประกอบอาชีพพนักงานบริษัท พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตจากข้อมูลอินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่มาจากความสามารถในการตัดสินใจของผู้ใช้บริการเป็นทางหลักและการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตมาจากคุณภาพของ ข้อมูล มาจากอินเทอร์เน็ตด้านการท่องเที่ยว นอกจากนั้นการได้รับข้อมูลที่ได้รับจากอินเทอร์เน็ตด้านการท่องเที่ยวช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวยังจังหวัดภูเก็ตได้เป็น

อย่างดี และนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว ไม่แตกต่างกัน

ข้อมูลจากโครงการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) พบว่าสื่อบุคคล คือ เพื่อน/ญาติ และเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวก่อนมาประเทศไทย และระหว่างท่องเที่ยวในประเทศไทยยังคงใช้เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในการสืบค้นหาข้อมูล รวมทั้งข้อมูลจากเพื่อน/ญาติ ในการหาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นหลัก ในภาพรวมนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวก่อนมาประเทศไทยผ่านสื่อบุคคล (เพื่อน/ญาติ) มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตัวแทนนำเที่ยว สื่อ (สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ) และในระหว่างท่องเที่ยวในประเทศไทยจะใช้สื่อเพื่อน/ญาติ มากที่สุด) รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และเว็บไซต์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มักคุเทศก์ พนักงานต้อนรับโรงแรม เนื่องจากในปัจจุบันสามารถใช้อินเทอร์เน็ตผ่านทางสมาร์ทโฟน และไอแพด อย่างสะดวกรวดเร็วในเกือบ ทุกแห่งทั่วประเทศ และมีข้อมูลจำนวนมากที่สามารถสืบค้นได้อย่างสะดวกรวดเร็ว รวมทั้งสะดวกในการซื้อบริการผ่านทางออนไลน์ในขณะที่ส่วนหนึ่งของเพื่อน/ญาติ ที่เดินทางมาประเทศไทยแล้วเกิดความประทับใจเล่าประสบการณ์ให้เพื่อน/ญาติฟัง จึงกระตุ้นให้เกิดความสนใจมาประเทศไทย อย่างไรก็ตามแม้สื่ออื่นๆ จะมีความสำคัญน้อยกว่า แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่ามีสื่อหลากหลายที่ทำให้นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

จากข้อมูลพฤติกรรม的开รับสื่อของนักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถนำมาวางแผนเลือกสื่อที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้กระบวนการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ การสร้างภาพลักษณ์ประสบความสำเร็จได้

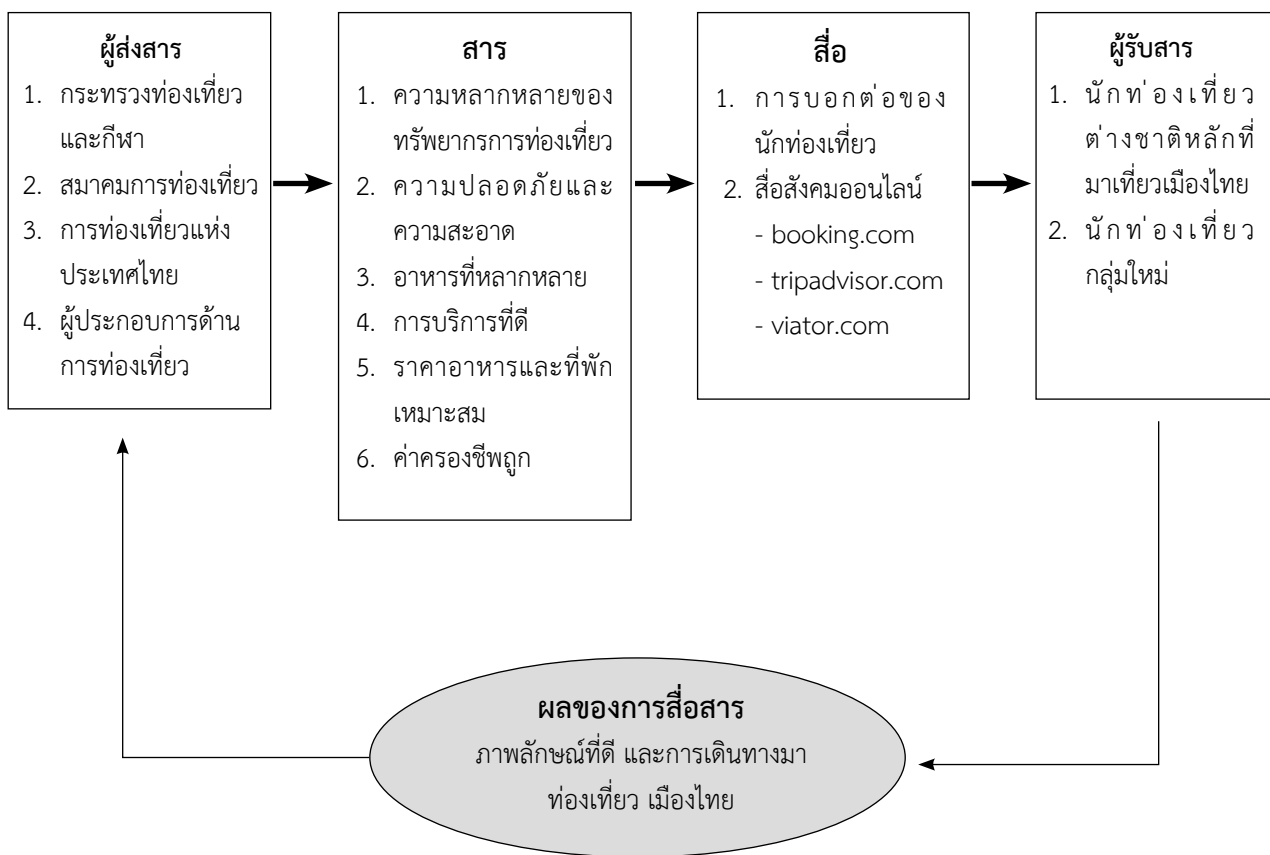
กระบวนการการสื่อสาร

จากข้อมูลพฤติกรรมการใช้สื่อ ปัจจัยที่ตัดสินใจมาเที่ยวเมืองไทย ภาพลักษณ์และทัศนคติของนักท่องเที่ยว กระบวนการสื่อสาร สามารถวางแผนการสื่อสารได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร คือ ผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการท่องเที่ยวของเมืองไทย เช่น กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

สาร คือ การวางแผนสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกจากข้อมูลด้านที่นักท่องเที่ยวประทับใจและ มีภาพลักษณ์ที่ดีเกี่ยวกับประเทศไทยมากที่สุด คือความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัยและความสะอาด อาหารที่หลากหลาย การบริการที่ดี ราคาอาหารสมเหตุสมผล ราคาที่พักเหมาะสม และค่าครองชีพถูก

สื่อ เลือกใช้สื่อบุคคล คือเพื่อน ซึ่งหมายถึงการบอกต่อของนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มที่เคยมาท่องเที่ยวเมืองไทยนั่นเอง ดังนั้นการเลือกใช้สื่อจึงเน้นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเมืองไทยเป็นหลัก รวมทั้ง สื่อสังคมออนไลน์ คือ อินเทอร์เน็ต เลือกเว็บไซต์ที่นักท่องเที่ยวใช้มากที่สุด คือ booking.com รองลงมา คือ tripadvisor.com และ viator.com โดยควรจะมีเพิ่มสื่อเว็บไซต์ท้องถิ่นที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวแต่ละชาติให้เหมาะสมด้วย

ภาพที่ 3 กระบวนการสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวต่างชาติ
ที่มา : นุชฤดี รุ่ยใหม่

บทสรุป

การวางแผนสื่อสารที่ดีไปยังกลุ่มเป้าหมายทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มเดิม และนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ โดยใช้สื่อที่เข้าถึง และเลือกเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้รับสารจะส่งผลให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ ซึ่งการสื่อสารด้านการท่องเที่ยว คือการสร้างภาพลักษณ์ และนักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยว และเที่ยวซ้ำในที่สุด

ปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ คือภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ การขนส่งสาธารณะที่สะดวกสบาย การบริการที่ดี นับเป็นภาพลักษณ์ในทางบวกที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ข้อมูลจากงานวิจัยหลายชิ้นพบว่า ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวต่างชาติเมืองไทย ได้แก่ ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านราคา ราคาอาหารสมเหตุสมผล ราคาที่พักเหมาะสม และค่าครองชีพถูก ความปลอดภัยและความสะอาด ภาพลักษณ์ที่ดีด้านอาหารที่หลากหลาย ภาพลักษณ์ด้านบริการที่ดี ด้านการใช้สื่อเพื่อตัดสินใจมาเที่ยวเมืองที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือเพื่อน รองลงมาคือสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นในกระบวนการวางแผนสื่อสาร จึงต้องเลือกสารและสื่อที่ตรงและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี

สาร คือ การวางแผนสร้างภาพลักษณ์ด้านบวก จากข้อมูลด้านที่นักท่องเที่ยวประทับใจและมีภาพลักษณ์ที่ดีเกี่ยวกับประเทศไทยมากที่สุด คือความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัยและความสะอาด อาหารที่หลากหลาย การบริการที่ดี ราคาอาหารสมเหตุสมผล ราคาที่พักเหมาะสม และค่าครองชีพถูก

สื่อ เลือกใช้สื่อบุคคล คือเพื่อน ซึ่งหมายถึง การบอกต่อของนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มที่เคยมาท่องเที่ยวเมืองไทย หรือคนดังที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารนั่นเอง การเลือกใช้สื่อจึงเน้นการสร้างความสำเร็จ ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเมืองไทยเป็นหลัก รวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์ คือ อินเทอร์เน็ต เลือกเว็บไซต์ที่นักท่องเที่ยวใช้มากที่สุด และเพิ่มเว็บไซต์ท้องถิ่นที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวแต่ละชาติให้เหมาะสมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). การวางแผนและการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- นุชฤดี รุ่ยใหม่ (2560). **ความเป็นจริงกับภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมีต่อเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- นุชฤดี รุ่ยใหม่ (2561). **แนวทางการพัฒนาการนำเสนอ ข่าวสารการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว คุณภาพของเมืองพัทยา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ประม อดิเรก. (2541). **หลักและทฤษฎีการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ พิมพ์ลสินธ์.(2551).การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- สาขาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. (2551). **แรงจูงใจในการท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว : กรณีศึกษานักท่องเที่ยวชาวเกาหลี**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). **โครงการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.) (2561). **การสำรวจทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่างชาติจากแหล่งข้อมูลสื่อสังคมออนไลน์**. กรุงเทพฯ : สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- อิสระพงษ์ พลธานี .(2561). **พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Atkin, R, E. & RICE,C.K (1989). **Public communication campaigns**. Newbury Park,CA : Sage.
- Berlo, David K. (1960). **The Process of communication**. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Devito,J.A.(2003). **Human Communication : The basic course (9thed.)** Boston : Pearson Education.
- Middleton Kate. (1995). **Community Alternatives Reconsidered : USA**. Howara League and BPL.

การอ้างอิงเอกสาร

1. ในเนื้อเรื่อง เอกสารภาษาไทยใช้ชื่อต้น เอกสารภาษาอังกฤษใช้ชื่อสกุล ตัวอย่าง

1. วีรพงษ์ และวิฑูรย์. (2536). รายงานว่า.....
ถ้าเกิน 2 คน ใช้เฉพาะชื่อแรกแล้วต่อด้วย และคณะ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ et al.
2. ผลพลอยได้จากงานหลอมอะลูมิเนียมเป็นวัสดุที่เหลือใช้จากกระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรม และมีแร่ธาตุอาหารที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์กับภาคการเกษตร (ไพรัตน์, 2548)
3. การรู้สารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Breivik, 1987)

2. ในการอ้างอิงเอกสาร

1) บทความวารสาร

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่ตีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่พิมพ์ (ฉบับ), หน้า.

น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2550). ทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา ในประเทศไทย. **วารสารห้องสมุด**. 51(2), 81-92.

Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3), 607-610.

2) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ยุพิน พิพิธกุล. (2540). **การเรียนรู้การสอนคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล. (2551). **เอกสารประกอบการบรรยายโครงการพัฒนาวิชาการ “ก้าวใหม่ในโลกธุรกิจ”**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย แต่ง เขียนหนังสือภาษาอังกฤษ ให้ลงชื่อผู้แต่งเหมือนคนไทย ที่แต่งหนังสือภาษาไทย

Khanjanapaj Lewmanomont. & Hioao Ogawa. (1995). **Common seaweeds and seagrasses of Thailand**. Bangkok : Integrated Promotion Technology Co., Ltd.

3) การอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. สืบค้นเมื่อ... จาก www...

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **นโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี**. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2550. จาก <http://www.onec.go.th>

วารสารราชชนรินทร์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

แบบฟอร์มการส่งบทความวิชาการ/บทความวิจัย วารสารราชชนรินทร์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
2. สังกัดสาขาวิชา (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
3. ระดับการศึกษาสูงสุด..... ตำแหน่งทางวิชาการ.....
4. ชื่อบทความ
(ภาษาไทย).....
.....
(ภาษาอังกฤษ).....
.....
5. ชื่อผู้เขียนร่วม
 - 5.1 (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
 - 5.2 (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
 - 5.3 (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
.....
.....
.....
.....
โทรศัพท์.....E-mail.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความ ที่ตีพิมพ์ลงในวารสารราชชนรินทร์
ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้ส่งบทความวิชาการ/บทความวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
ฝ่ายจัดการ

****กรุณารอกข้อมูลที่เป็นจริงและสมบูรณ์ที่สุด เพื่อความสะดวกในการประสานงานและการตีพิมพ์บทความ****

คำแนะนำสำหรับการเตรียมต้นฉบับ

ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาต้องไม่เคยเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน โดยให้พิมพ์ผลงานทางวิชาการด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว จำนวนไม่เกิน 10 หน้า โดยให้จัดพิมพ์ด้วย Microsoft Word for Windows โดยใช้ชนิดและขนาดของตัวอักษรตามที่กำหนด ดังนี้

1. **บทความภาษาไทย/อังกฤษ** ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ชื่อเรื่องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 ตัวหนา ชื่อภาษาอังกฤษ เฉพาะคำขึ้นต้นให้พิมพ์เป็นตัวพิมพ์ใหญ่

2. **ชื่อผู้เขียนและผู้เขียนบทความร่วม** และหน่วยงานต้นสังกัด ใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ ให้พิมพ์บรรทัดถัดจากชื่อเรื่องและแบ่งจำนวนคอลัมน์ เท่ากับจำนวนผู้เขียนให้จัดกึ่งกลาง

3. **ส่วนของบทคัดย่อและส่วนของเนื้อหา** ส่วนบทคัดย่อและ Abstract ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ คำว่า Abstract เฉพาะตัวอักษรนำ A ให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ และเนื้อความใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ ส่วนของเนื้อหาให้จัดพิมพ์เป็น 2 คอลัมน์ หัวข้อใหญ่ใช้ตัวอักษร 16 ตัวหนา หัวข้อย่อยใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา จัดชิดซ้าย คอลัมน์เนื้อความใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ โดยให้บรรทัดแรกของทุกย่อหน้าเยื้อง 1.0 ซม. ของบรรทัดถัดไป

4. **คำสำคัญ (Keywords)** ให้พิมพ์ต่อจากส่วนของบทคัดย่อก่อนขึ้นส่วนของเนื้อหา ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 4-5 คำ บทความภาษาไทยใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ

5. **รูปภาพและตาราง** กรณีรูปภาพและตาราง หัวตารางให้จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ เนื้อหาและคำบรรยายภาพใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ

6. **การเขียนเอกสารอ้างอิง** เอกสารอ้างอิงทุกฉบับจะต้องมีการอ้างอิงหรือกล่าวถึงในบทความหัวข้อเอกสารอ้างอิงไม่ต้องใส่หมายเลขกำกับหน้าหัวข้อ รายละเอียดของเอกสารอ้างอิงประกอบด้วยชื่อผู้เขียน ชื่อบทความ ชื่อเอกสารที่ตีพิมพ์ ผู้พิมพ์ สถานที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์ และเลขหน้าของบทความ หรือเป็นไปตามรูปแบบของชนิดการอ้างอิง เช่น อ้างจากหนังสือ หรืออ้างจากวารสาร โดยใช้ตัวอักษรตัวแรกเยื้องตรงกันทุกบรรทัด

7. การเว้นระยะขอบกระดาษ

- ขอบบนและล่าง 1 นิ้ว
- ขอบซ้ายและขวา 2.5 ซม.
- ระยะห่างระหว่าง 2 คอลัมน์ เป็น 1.0 ซม.

การส่งต้นฉบับ ส่งผ่านระบบ Thai Journals Online (ThaiJO) วารสารราชชนครินทร์ อีเมล rru.journal@gmail.com หรือที่กองบรรณาธิการวารสารราชชนครินทร์ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน พร้อมทั้งกรอกแบบฟอร์มการส่งบทความวิชาการ/บทความวิจัย (วร.01) สถานที่ติดต่อและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้เขียนทุกคน

การติดต่อ กองบรรณาธิการวารสารราชชนครินทร์ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เลขที่ 422 ถ.มรุพงษ์ ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา 24000 หมายเลขโทรศัพท์/0-3850-0000 ต่อ 6415

